

ఆనందాశ్రమగ్రంథరత్నమాల

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము-కిత్తానుబైండు	3	0
డిటా కాలికోబైండు గిల్లుపేరు దళసరికాగితములు	4	0
శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము-కాలికోబైండు గిల్లుపేరు దళసరి కాగితములు ఆదిపర్వసభాపర్వములు	1	12
డిటా ఆరణ్యపర్వము	1	12
డిటా విరాటోద్యోగపర్వములు	1	12
డిటా ఆదిపంచకము (ఆది-సభా-ఆరణ్య-విరాట ఉద్యోగపర్వములు ఒక సంపుటముగా)	5	0
డిటా భీష్మద్రోణపర్వములు	1	12
డిటా కర్ణ శల్య సౌప్తిక స్త్రీపర్వములు	1	12
డిటా భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణ శల్య సౌప్తిక, స్త్రీపర్వములు ఒక సంపుటముగా	3	4
డిటా శాంతిపర్వము	1	12
నిర్వచనోత్తరరామాయణము అట్టబైండు	0	12
డిటా కాలికోబైండు దళసరికాగితములు	1	2
అమరకోశము త్రికాండము సటీకము ఇంగ్లీషు అర్థముతో	1	4
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి పాపరాజప్రణీతము దళసరి కాగితములు కాలికోబైండు	1	8
మనుచరిత్రము సటీకము కాలికోబైండు దళసరికాగితములు	1	8
డిటా గిల్లుపేరు మిక్కిలిదళసరికాగితములు	2	8
విక్రమార్కచరిత్రము, పద్యకావ్యము అట్టబైండు	0	14
ఆంధ్రనిఘంటుత్రయము సటీకము దళసరికాగితములు కాలికోబైండు	0	12
డిటా	డిటా	అట్టబైండు
0	10	
శ్రీమద్భాగవద్గీత మూలము పాకెట్ సైజు	0	4
రాఘవపాండవీయము టీకాతాత్పర్యసహితం	1	8
ఆచార్యసూక్తిముక్తావళి	2	8
సుందర కాండ మూలం	0	12

అనుబంధము

శ్రీ

సంగీత సైంధవార్జునము.

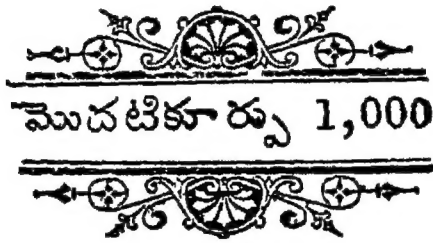

ఇది

మ॥ రా॥ శ్రీ గాడేపల్లి నూర్యనారాయణశర్మగారిచే
రచి యుంపబడి,

రాజమండ్రికాపరస్తులయిన
కర్తా లచ్చయ్యగారిచే,

మొదటికూర్పు 1,000

సి. హెచ్చి, కైలాసరావు బ్రదర్సువారి
కమలా ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రించివ్రాకటింపబడియె.

కాకినాడ.

1912.

రిజిష్టర్డ్ కాపీరైట్]

[వెల రు 0-8-0

వీరిక.

గుణగ్రహణ పాఠీణులరగునో యాంధ్రసోదరులారా !

నాటకము లాడుటయందును జదువుటయందును నుపయోగింపఁబడుచుండినను దృశ్యప్రబంధములగుటచే మనముందు రంగస్థలమునకు సరికెట్టబడుట ముఖ్యంశము. అటులొనర్చుటలో నీసైంధవార్జునపు గంధవంటి యుద్ధకథకు జాలగప్తమున్నదని నాయభిప్రాయము. వీలయిన నయుద్ధము ప్రదర్శింపజేయుదమన్న నీచపాత్రప్రాబల్యమై చూడకు విసుకుఁబుట్టించుచు ప్రదర్శింపక మనువుమన్న గథ స్వారస్యమందందు కెడుటకు సిద్ధమగును. ఎటులైనను భారత యుద్ధమునందెల్ల ముఖ్యంబగు పద్య పూర్వ సైంధవవధలు రెండును నాయూరెండవ నాటకమునకుఁ గథాంశములగుటచే గొంచెమేని రుచింపకపోదని నానమ్మకము. ప్రదర్శకులనే వేడుకొనునది యొక్కటికలదు. యీనాటకమునందలి రంగములలోఁద తద్విషయికనంబ రములఁగూర్చుకొనక తమకున్న తానితోఁబ్ర దర్శింపఁ బ్రారంభించిన నాటకమునకులేని సీరసముదెచ్చు నేమోయని జంకి యట్టివన్నియు సమకూర్చు కొనుడనుటయే నాప్రార్థన. ఇకగుణగ్రహణధురీణులగు మహానీయులతోఁ దప్పలులేవనిఁ నేననలేను. ఉన్నవని సకారణముగా నాకుఁ దెలిసియో మఱియే గ్రహించి యానందించియో సంతుష్టులుగాక పోరను నిశ్చయముతో నాయూచిన్నిపాత్రము సరసాంధ్ర మహానీయులపాలఁ బడవైచుటకు సాహసించుచున్నాను.

ఇట్లు విన్నవించు

గాడేపల్లి సూర్యనారాయణశర్మ

పితాపురం.

(2)

ఈ నాటక మందలి పాత్రలు.

పురుషులు.

ధర్మగాజు—పాండవులలోన గ్రజుడు

భీముఁడు.—రెండవవాఁడు .

నకులు, డు — నాల్గవ వా, డు

అభిమన్యుడు—అర్జునునికొడుకు

సారథి—అభిమన్యుని సారథి.

సాగంధుఁడు } ఖేచరులు
సారధుఁడు }

దుర్వోధనుఁడు—కౌరవుల రాజు

కర్ణుడు—మర్యోధనుని స్నేహితుడగు నంగరాజు

ద్రోణుడు—అస్తగురువగు బ్రాహ్మణుడు

శల్కము — { పాండవుల మేనమామయయ్య - గౌరవులతో
గలసి పోరెడు గోజు

చాశ్వాసని—దుశ్వాసనునికొడుకు

దృష్టద్యుమ్నఁడు—పాండవులబావ

శ్రీకృష్ణుడు—అర్జునుని భావయగు వాసుదేవుడు

అనుకుండు—పాండిత్యముతో మూడవవాడు కథానాయకుడు

సాత్యకి—కృష్ణునితమ్ముడు

చారిత్త్రము—వార్తాపహులము

உ.

సుభద్ర — అద్వనునిభార్య

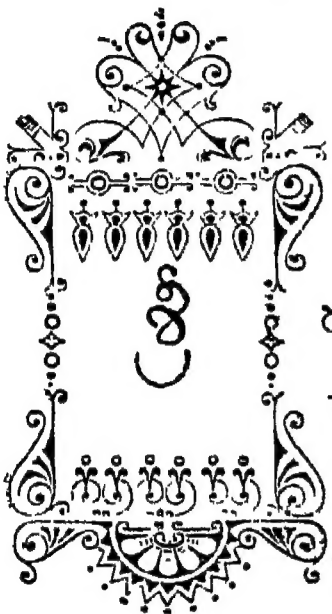

ఓమ్.

శుభ మస్తు.

అ వి ఘ్న మస్తు.

నైంధ వా రు నము.

నాంది.

రంజిల్లగఁ బాండవుల్ సమరధా • త్రిన్ దాయున్ గెల్వనే
గారిన్ బోయిస బాగొయంచు మదిలో • ధ్యానించిలోలోబ్రీయం
బారన్ వారల కార్యసిద్ధికొటకే • యాదిత్యు నేన్మీరఁగాఁ
దేరున్ దోలెడి పార్థసారథిమిమన్ • దీవించు నెల్లప్పుడున్॥

(నాంద్యంతమున)

సూత్రధారుడు—(ప్ర)వేశించి ఓహో! యీసభాసమ లెల్లరును నిడుజబిల్లితో
నుల్లసిల్లెడి యీ రేయి వీరరస ప్రధానంబగు నాటక మేవేనిఁ బ్రవర్తించు మని
కదా నన్నాజ్ఞాపించిరి. కానిముత్ర పారిపార్శ్వకునితో యోచించెదన్ (తెరవంక
జూచి) పారిపార్శ్వకా!

పారి—బావా! యిదేవచ్చితి! నీవేదియో యోచించుచుందువని నాచెల్లెలు చెప్పుటచే
నేమియో మని యింతవఱకు రాకుంటిని,

మో—ఏమియులేదు. సుగుణపారీణులగు నీమహాజనుల కోరిక దీర్చుట కుపయోగించు
నాటకము వెదకుచుంటిని.

పా—పాడినదే పాటయను నట్టిదివరకెన్ని సార్లులా ప్రవర్తించి మూలబడవైచి వాని
లో వెదకినను వెదకినమ్మాదు-మన్న సుసామేశ వృధాపోవని తెలుచెద.

సూ—అయిన నీవు సూచించెడి దేదైన నున్నదా?

పా—ఉండకేమి. ఇప్పుడిప్పుడు లోకమునకుఁ బొడసూపుచున్న గ్రొత్త నాటకము
లలో రసవంతమైనదేదియో యోచించుటయే నాసూచన.

సూ—అయిన సైంధవార్జునమునది ప్రదర్శింతుమా?

పా—అందలి కథావిషయమెట్లుండును?

సూ—భారతయుద్ధమందెల్లముఖ్యంబగుపద్మపూర్వాసైంధవ వధలురెంటి? దెలుపును

పా—ఆహా! అట్లైన బావా! యదియే ప్రదర్శించెదము. ఏలయనిన.

నీ॥ కుంభవృష్టిగురియు • గొప్పమజ్జులువోనఁ

బటునిర్మల వియ • తృప్తమువెలుగ

సలిలధారలచేత • జరితపత్రములూడ

నమలకళాంభోరు • హంబులలర

దుర్దినంబులునెల్ల • దూరమైపోవంగ

నతిమోదకరహంస • తతులునెలయ

నిత్యభీతిదమైన • నిర్ఘోషమడఁగిపోఁ

దతగానపూరది • క్షృటములాలయ

గీ॥ ధూళిరేఁగుచు నింగి • మేఘాళిజేయ

భయదకార్ముకములు శర • వర్షమీన

గర్భనిర్భేదసకలసై • న్యార్భటులను

సమరములోనేయఁగాదగు • సమయమిదియే!

కావునఁగేవల వీరరసప్రధానంబైన యీనాటకము సభాస్థారుల నానందిం
పఁజేయకమానదు.

సూ—సరే! నీప్రయత్నముమీఁద నీవుండుము.

పా—ఔనుగాని గ్రంథకర్త యెవఁడో చెప్పకయేయెట్లు?

సూ—మొన్నటిపాశుపతార్జున నాటక గ్రంథకర్తయగు గాడేపల్లి పంశోద్భవ వేంక
టశాస్త్రి జ్యేష్ఠపుత్రుడైన సూర్యనారాయణయే.

పా—తైలియెట్లుండునొకదా!

సూ—ఆవిషయమంతయు గుణగ్రహణపారీణులగు నీమహాజనులే నిర్ణయించి ముచ్చ
టించెదరుగాక. మునుముందు మనవర్ణనములేల?

ప్రస్తావన.

3

(తెరలో).

మ॥ కుటిలద్రోణధరామరాశుగవర • క్రూరాంబుధారలోసహిం
చుటయేకాక యనేకభీకర బలో • చ్చుంభజ్జలానీకమున్
బటువేగంబుననీదు మంధరధరా • భప్రాకటస్థైర్యలం
పటవీరాగ్రసరద్విపావళిని • బన్ధ్రపూహమాపెన్ గటా॥

నూ—(త్వరతో) రారమ్మ ధర్మజుడప్పుడే ద్రోణుని పద్రుపూహమునకైచింతించు
చునొక తట్టుజేరుచున్నాడు.

పా—సరే! పదపద.

(నిష్క్రమింతురు)

ప్రస్తావన.

కావున మనపాశేరును వారిదేటిపాట జూచుటకు నోడుచున్నాడు. కర్త
వ్యమాలాచింపక తప్పదు. పద్మవ్యూహముఁ జెండాడుట ముందుకర్జము.

ధర్మ— ఆబాబాయి! భీమసేన! దీని కేదేనియుపాయము నెప్పుటకును గృష్ణుడర్జునుతోఁ
బోయెఁగదా! చిన్నప్పటినుండియు మనపై వాత్సల్య మగపఱచిన దొ
డఁడే యిటులానర్పణేమనఁగలను. పద్మవ్యూహమును జూరుట యెవ్వరి
కింఁగాదు—(పరికించి) అదేమి (నేపథ్యమున బెద్దకలకలము)—

నకులుడు—(ప)వేళించి యాత్రముతో)అన్నా! త్వరపడుము! త్వరపడుము! ద్రోణహత
కుని కోల్తల కోర్వలేక సైన్యమంతయు గగ్గోలుపడుచున్నది వెచ్చిచ్చిన
మఱలఁదిప్పుటకప్తము.

భీముడు—నకులా! యేమియీతొందరి? మన శాసయుండెఁగదా మునుముఁదుఁదమిత్త
మొగ్గరముం జొచ్చువారేరును గానరారు. మనమెంతగింజుకొనినను అని
కీ బోజాలముగదా!

నకులు— దీనిం జెండాడువారా!

గీ॥ పార్థుఁడును గృష్ణుఁడునుదక్కఁ • బరులుదీసిఁ
జొచ్చి చెండాడుధీరులు • జూడలేరు
అర్జునుఁడు మనలపీడి • యరుగుటఁగని
ద్రోణుఁడిద్దానిఁబన్నెల్ • దూప్తబుద్ధి॥

ధర్మ— కుఱ్ఱా! మన యభిమన్యుండో

నకులు— (స్మృతినభివయించి) జానానన్నయ్యా!

గీ॥ శత్రుభీకరుఁడు విజయ • పుత్రుఁడవత్త
గర్భముననుండి యేవినె • గంజవిదళ
నక్రమంబుఁగావున నాయ • వక్రవిక్ర
మాధ్యుఁబఁచిన మనకుఁగా • ర్యుంబు జరుగు॥

భీము— అన్నయ్యా! సఁశయమేల యతని బలపరాక్రమ విషయంబుల నేనెఱుం
గుదుఁ బఁపుటయే యుచితమని నాయభిప్రాయము

ధర్మ— తమ్మడా! భీమసేనా! నేనెఱుఁగక పోలేదు కాని తిరిగివాడని శంకి
చుచుంటి కాని నకులా! నీవుపోయి యాతనిఁ దీసుకరమాత్త

నకు— చిత్తము. (అని యేగివెంటనే అభిమన్యుతోఁ బ్రవేశించును)
అభిమన్యుఁడు-తండ్రి నమస్కారము. (అని ధర్మజభీయులకు నమస్కరించును)

ధర్మ— (లేచిదీసి)

ఆ॥వె॥ నాకుమారరార! నలినలోచనరార!

మేరుధీరరార! ధీరరార!

విజయపుత్ర! రార! విజితశాత్రవరార

కాగవారి రార! ఖరకరాభ!

అభి— (ప్రక్కఁగూర్చుండఁ జెట్టుకొనును వారితో నందఱు గూర్చుందురు)
తండ్రీ! వీరధనైకశూరుఁడగు మీరలు నన్ని ప్పడు రావించిన కార్యమేది
యో యానతీవేడుచున్నాను తండ్రిలమాట జవదాటననియు మనవి
జేయుచున్నాను.

భీము— (విచారసూచకముగా)

ఉ॥ శాత్రవసైన్యమొక్కమొగి • శాతశరాతతఘాతచేతమా
గాత్రము లింతలింతలుగ • ఖండితమానటు జేయ మీరలే
చిత్రమొచూచుభంగిమము • జేరకయారక యుండబాసియే?

అభి— పుత్రునిమీఁద వత్సలత • బొందివచ్చిపుడు కార్యపద్ధతుల్!

6

నకు— అబ్బాయి! అభిమన్యూ!

ఉ॥ రుద్రసమానతేజుఁడు గు • రుండట రెండవభానుఁబోలియ
చ్చిద్రపరాక్రమంబున నే • శేషబలాన్వితు లందఱాజిహ్వా
భద్రతతోడఁదన్నుఁగొలు • పన్మునుచుందుగ నిల్చియుండెసా
భద్ర! యిఁకెట్లుపోదుముక్క • పామతులేరును దారిఁజూపరే॥

7

అభి— మ॥ నరవీరైకధనాశ్వులార! శరవి • ద్వచ్ఛేష్టులారా! ననున్
బరమ ప్రేమనుబెంచు తండ్రిలరుసం • పొస్తార్ద్రచిత్తంబుతో
నరిసైన్యంబులమీదికిన్ బనుపుడ • య్యా వేగ మేనన్నుసం
గరతంగ ద్విశిఖప్రయోగకలనన్ • గాఢించెదన్ శత్రులన్॥

8

ధర్మ— కుఱ్ఱా - సాభద్రా!

ఉ॥ దుర్జయుఁడర్జునుండు కడు • దూరమరాతులగెల్వఁబోయె భూ
నిర్జరుఁడౌగురుండునవి • నీతిరతుండయి మొగ్గరంబొగిన్
గర్జమటంచుఁబన్నెను; వి • కావికలయ్యె బలంబులక్కటా!
యర్జునపుత్ర! కుఱ్ఱ వగు • దయ్య! నినుంబనుపంగనెట్లగున్?#

9

అభి— తండీ! యిట్లుశంకింప నేటికి?

ఉ॥ విష్ణుని యంశమైన యదు • వీరుని యల్లుడ నాదునింక నా
జిష్ణునికూర్మిసూనుడన • నేషాతాస్త్రవిదుండనై సుబా
రి ఘోరైన మీరు వివ • రించెడి దీవనలంది శౌర్యవి
ధిఘోడనై రణస్థలిఁ జ • రించిన నన్నలయించు! యిందు నే?

10

నకు—క॥ అన్నా! యేటిభయము మే

మున్నాము గదయ్య రిపుల • నోర్చుచుఁబోవన్
బిన్నండంచుఁ దలంపకు

క్రొన్ననకు సుసౌరభంబు • గొంచెంబగునే?॥

11

భీము— అన్నయ్యా! యీవెట్టివెఱపు లేటికిఁ కుఱ్ఱవాని నెక్కటిగ వదలి మేమూరు
కొందుమనుకున్నారా! అనియుఁగాక!

గీ॥ కదనభూమిని వైరులఁ • గదలమెదల
కుండనుద్దండభుజగదా • దండములను
బిండిగుండగఁ జెండాడు • మొండిబలమె
కాని యీగుంటచిక్కుల • నేనెఱుంగ॥

12

కావున నెట్లయిన నీకుఱ్ఱ నాశీర్వదించి సుక్షత్రియోచిత కీర్తికోలా లాభి
తుంజేయఁబంపుడు.

అభి— తండీ! యనుజ్ఞ నీవేడెదము.

గీ॥ తాతధర్మైక్రకభూషణ • పాతులైన
తమకుఁబుత్రుడ నయ్యునే • ధరణిశతు
సైన్యములదృంచకుండుట • శౌర్యమగునె?
ముదముతోడుత బంపుడు • మొక్కువాడ॥

(అని సాగిలి మొక్కును.)

ధగ్గ— (లేవఁదీసి) వత్సా! లేతెమ్మ నన్న దీనికింత వేడికొనవలెనా?

గీ॥ తల్లిదండ్రులొనందాబ్ధి • గొల్లగొనఁగ

శత్రుభీకరమారీతి • సంగరంబు

జేసిస్వస్థతఁ గీర్తియో • పిల్లలొనఁ

బొంది యొనందవారధి • నంధుదీవు॥

14

అభి— తండ్రియాజ్ఞ (అనిమఱల మొక్కి) సారధీ! సారధీ (అని పిలువఁగా నొకసారధి ప్రవేశించును).

సారధి— దేవా! నమస్కారము (ధర్మజునకు నమస్కరించి) కుమారా! యాజ్ఞ!

అభి— సారధీ! మహాధంబుసకలాయుధో పేతముగా నమర్చివేవేగ తోడితెమ్మ
నేనిదె తమ్మి మొగ్గరముఁజించి శత్రులఁజెండాడఁబోవుచుంటి

సారధి— చిత్తము (అని సందేహించును)

అభి— (చిఱునగవుతో) ఏమిట్లు సందేహించెనవు? యుద్ధమన్న భయపడుచుంటి
వా యేమి?

సారధి— కుమారుండుండ భయమేమిటికిఁగాని.

మ॥ పదియారేడుల జాబుఁడీవుకద! శుంభచ్చస్త్రవిద్యా విశా

రదదుర్యోధన ద్రోణ కర్ణకృపశ • ల్యద్రాణిసంరక్షితం

బదియందున్ గమలంపు మొగ్గరము కు • ట్టా! యెట్లుచెండాడెదో

కదనంబెట్లుచెలంగునో యనుచు • శంకల్ పుట్టవేనామదిన్?॥ 15

అభి— (చిఱునవ్వుతో) సారధీ! ఏమిటి ఆలాగా!

శా॥ ద్రోణుఁడంచు గృపుండటంచు మఱియూ • దుర్యోధనుండంచు నే

సూనుండంచు భయంబుఁగొల్పకేకన • స్తోకాస్త్రసంఘాతితో

స్థానుండేయరుదెంచినన్ సురలతో • జంభారితావచ్చినన్

రానిమ్మెవ్వరినైన నేభయవసం • గ్రామంబులొఁజెడదన్॥ 16

16

సారధి— (సంతోషముతో) చిత్తము కుమారా! నేనిదే యేగి మహారథంబాయితంబు
జేసి దీసుకవచ్చెదను సెలవా?

అభి— సారధీ పో! పో వేవేగరావలె.

సార— చిత్తము (నిష్క్రమించును)

భీము— సమరోత్సాహసంరంభుడై కుమారా! సౌభద్రదా!

ఉ॥ భండన మండలిన్ గుటిల • భాంజజమంజితమైనయీమొనన్
జెందుచు లోనికీవుచనఁ • జేరియవారిత విక్రమంబునన్
గండరి గండలైనయలఁ • కారవత్తిన్ గలగుండు పెట్టియు
ద్వండగదోరుపండహత • దండధరుండవఁ బిండిజేసెదన్॥

సారథి— (ప్రవేశించి) సర్వము సిద్ధమైనది.

అభి— సరే పద.

(నిష్క్రమించును)

ధర్మ— భీమా! మనమందఱు బహుజాగరూకులమై వాని వెనుకెంటు మొగ్గురచు
జొరవలెనుమా!

భీము— చిత్తము (నిష్క్రమింతురు)

(వెంటనే యొక భేదరుండంబర మార్గముననే ప్రవేశించును)

భేదరుండు-భళా! భళా! శూరుండనఁగ నీకుజ్జవాడే! అభేద్యంబగు నీమొనఁజించుటకు
నాహసించునా? అన్నయ్యా! సౌగంధా! దోణుని పోరుతోనేమి? యిటు
రా మన యభిమన్యుని పోరుఁ జూచెదము.

సౌగంధు- (అంబరముననే ప్రవేశించి) తమ్ముడా సౌరభా! చూడుచూడుమా యభి
మన్యుని ద్రోణునొక్క బాణముతో మూర్ఛవోగోట్టి యవలీల లోనికిఁ
బోవుచున్నాడు

సౌరభ—హాయి! హాయి! మన భీమాదులుకు వెన్నంటుచున్నారు సుమా!

సౌగంధు- తమ్ముడా! యిదేమి నైన్యమంతయు నిట్లు కలగుండుపడుచున్నది?

సౌర— అన్నయ్యా! ఏమియోకాని సాకును గానరాకున్నది. రజశపటలము భూ
మ్యాకాశంబులునీండ మిన్నమన్నుం గాన్పించుటలేదు.

సౌగంధు- (పరికించి) అల్లడిగో! మన యభిమన్యప్రియుక్త శరభిన్నశరీరం సృగ్వర్ష
బిందువులచే ధూళియడంగె (పరికించి) అయ్యో! తమ్ముడా! తమ్ముడా!
యీసైంధవున కేమిపోగాలను భీమకోపానలమునకు శలభముగాఁ బోవు
చున్నాడు? అయ్యయ్యో! యెవ్వయో పరుషములుగూడ నాడుచున్నాడు

[అంతఃదెరలో]

గీ॥ ఓరి! భీముడ! నకుల! యో • రోరి! విరట

పోరిలో ననుమితాడి • వారె? మీరు

పాండవబలాటవికినేనె • చండవని

నాదుబాణములవెమీకు • నాటఁదొడఁగె॥

18

సారథు—అన్నయ్యా! అయ్యో! చూడుము పుత్రు! వెనువెంటఁబోఁబోవ నడ్డునచ్చిన
సైంధవునితో భీముడెట్లు రోషకషాయ తాత్కుడై హుమ్మని యాడుగఱ
చి పలుకుచున్నాడో!

[తెరలో]

గీ॥ ఏమిరా! సైంధవా! వన • భూములందు

నాఁడునాచేతి లావును • జూడలేదె?

నిలుమునంగర భూమిలో • నిముసమైన

మరుగదాదండమున నీ • యుసురుఁబీల్తు॥

19

సాగ— అనుజా! హాయి! హాయి! యీభీమునిగద నెంతలాఘవముగాఁ దెగగొట్టివేసి
నాఁడాసైంధవుడు. (ఆతురముతో) ఓహో! యీసారి సైంధవుడు చచ్చు
ట నిజమిక నేమున్నది? హాహా విరాటద్రుపద దృష్ట్యద్యుమ్న సాత్యకి ప్ర
ముఖులగు యోధులెల్లరు నొక్కపెట్ట శరనాదంబపారంబుగా బలపుచు
సముద్రములఁబోలె మరువడించుచుండిరి.

సారథు—అన్నయ్యా! ఇదేమి? నఱకిన కదళీ తరువులవలె నీకాల్బల మంతయుఁ దుర
గద్విపములతో జూపకట్టుగ నేల కొఱగినది. ఆహా సైంధవుని పరాక్రమము
భీష్మద్రోణులకైన నిట్టి కార్యంబసాధ్యంబకాదే! (పరికించి) అయ్యయ్యో
పాండవయోధులెల్లరు వెన్నిచ్చిరి.

[తెరలోఁ బెద్దకలమైన తోడనే]

శా॥ ఏమీ! పాండవయోధులార! చనునే • యిట్లందఱుకొ బాఱఁగా

మీమీదేహములెప్పుడుకొ దిరములే • మీకెంతయుకొలజ్జలే

దే? మానంబును వీడిరే? సబలమై • దేవాసురుల్ రాఁగసం

గ్గామంబందున భీతిఁబొందఁదగునే • రారండువేవేగమే॥

20

సౌగం— తమ్ముడా! చూడుచూడుమా భీమునివాక్కుల విని యోధులెల్లరు సైంధ
పురిపైఁ గలియుచున్నారు.

సౌరభ— అన్నన్నా! చిరుతపోరులలో సహితము జావదెబ్బలఁ దిను నీతనికీ బలపరా
క్రమము లెక్కడివి?

సౌగం— తమ్ముడా దీనికింతయేటికి?

గీ॥ దేశకాలమనుసరించి • యీశుకైన

నుచ్చసీచిత లెపుడు లే • కుండబోవు

బహుదరిద్రతచేఁగుందు • వాఁడొకండు

కాలగతి ధనవంతుఁడై • క్రాలుఁగాదె?॥

21

సౌర— జౌనా నదినిజమేకాని బలపరాక్రమములు కాలగతిచే వచ్చునవి కావని.
నాయభిప్రాయము ఏలయిన?

గీ॥ వేసునకు దీపెపుడు సంభ • వింపఁగలదె?

యిసుక పట్టల నరేవంట • పొసఁగఁగలదె?

నక్కనోటఁగానంబువి • నంగలామె?

పిఱికిపంద విక్రమమునీ • విధమెకాదె?॥

22

కావునఁ బిఱికిపందలలో మొదటివాఁడైన సైంధపున కెద్దియేని మహత్కా
రణంబుండనోపు లేకున్న మహాబల శౌర్య సంపన్నులగు పాండవులేడ
వీఁడేడ?

సౌగం— తమ్ముడా! మనకెందులకీవృథా వాగ్వాదము వాఁడుగో కలహభోజన
ప్రియుఁడగు నారదుఁడు మనవలెనే యుద్ధముఁజూడగోరి యదృశ్యరూప
మునఁదాండవమాడుచుండె వాని నడుగు మంతయుఁదెలియును.

సౌర— సరే. మహాత్మా నారదా! సైంధపున కీపరాక్రమముగూడ ద్వాపర విచి
త్రములలోనిదేనా?

[తెరలో]

జౌనుగాని దీనికి నొక కారణము గూడనుండె. అశుండట్లు భీమాదులచేఁ
బరాభవింపఁబడి యీశ్వరుంగూర్చి తపంబొచరించినాఁడు. అప్పుడాశంక
రుడిచ్చిన పాండవుల నిలువరించుటకు దినమీదినమే! ఇదియేయాయార్యాట
మంతయు.

సౌర— సరి సరి మహాత్మా! అభిమన్యునకుఁ జాలఁగట్టమే

[తెరలో]

ఇందుమూలముననే కాదు వానికి మొనజించుటయే కాని వెడలివచ్చుట
లేలియను.

పోగం— తమ్ముడా రారమ్మటుపోయి యా బాలుని పోలే చూచెదము.

(అని యిద్దరు ప్రక్కకుఁ బోవుదురు).

పోరభు—(మందేగిభయాతురమలతో) అయ్యో! అన్నయ్యా! నాకు మిగుల భయం
బగుచున్నది. యీబీభ ణ్సకృతిం జెందిన బైభత్యేయుని యుద్ధము జూడఁ
జాల (మఱలఁ బరికించి) ఆహా! అన్నయ్యా! కారవైశ్యవను సమద్రము
ను సౌభద్రుడను ఒడబానలము పీల్చిపిప్పిజేయుచున్నది సుమీ!

పోగం— (పరికింది) ఇంతయుద్ధము మన మొక్కచోటునుండి కాంచలేము నీవక్కడకు
బొమ్మ.

పోర— సరే. (అని ప్రక్కకుఁబోవును)

పోగం— తమ్ముడా, తమ్ముడా! అయ్యయ్యోచూడుచూడుమా కరులగములు వ్రజివ
జ్రోప హతపర్వతములబోలి దేవోపహతకాల 'మేఘములకరణి నొక్క
మొగిజిదుప చిదుపలై భూమిపై రాలినవి.

పోర— అన్నయ్యా వసునిచెప్పుదును? ఆరువందల రథకులు రథాశ్వనూతకేతనముల
తో రజశపటలమును గలసిరి. అబ్బ! నీకగపడుచున్నదా శ్రదా యీకాల్ప
ముపాట్లు? (పరికించి) అన్నయ్యా! అయ్యయ్యో! దుర్యోధనుడు రథము
పైబడియె నన్నన్నా కర్ణుడుపాడిపోయె. అశ్వద్ధామ యభిమన్యప్రయు
క్తిక్రూర నారాచము వక్షస్థలము నుచ్చిపోవుటచే నట్టె చిత్తరవునలఁ గే
తనపుకొయ్యకొఱగెను.

పోగం— పోరభూ! పాపమీ ద్రోణుడు గీర్వాణజానిమనుమని బాణజాలమునకు
బ్రాణములు వీడినట్లు రథముపై సోలినాడు. నారాయణ! నారాయణ!
దుక్కాననుడు తన రథశకలములే తనపైఁ బడనట్టె యడగియుండె.

పోరభు— అన్నయ్యా! వినసూయభిమన్యుడేమో యనుచున్నాడు.

[తెరలో]

శా॥ ఓక్రి! కర్ణుడ! యోధిద్రోణ! కృప యో • రోరీశతాసౌబలా

మీరల్ పొండవులన్ గలంచఁగలరే? • మీప్రాణముల్ నావియకా

క్రూరాస్త్రప్రసూఖాయుధాహుతిపుడే • క్రోలుంజుడియాజిహ్వ
బారావారగభీరధీరధనుఁడో • పార్థాత్మజుండే ననూ

23

[పెద్దకలకలము]

సౌగం— తమ్ముడా! ఏమిది యింతకలకలము?

సౌభ— అన్నయ్యా! అట్లభిమన్యుడార్చి కేర్చి కార్చిచ్చు శుష్కటపిబడునట్లు
కోదండజ్యోనాదఘూర్ణద్భ్రహ్మాండుడై శరపరంపరలఁ బుంఖానుపుంఖ
ముగాఁ బటపుచు నురువడింప నిలువఁజాలక సైన్యంబంతయుఁ గలగుండు
పడి వెన్నిచ్చి పరువంజొచ్చె.

సౌగం— ఔనా నిప్పటికిఁ గాన్పించెను. ఆయ్యో సింగంబులం గనుంగొని పాటు
బశువులభాతి యోధులందఱుం బాటజొచ్చి రయ్యయ్యో

సౌర— అన్నయ్యా! హాయిహాయి! వెమవెంటనే మన సౌభద్రుఁడును గోలలచే
గోవులఁ దోలునట్లు ద్రోలుచున్నాఁడు. అన్నయ్యా ద్రోలుండేదీ?

సౌగ— అదిగో యమూలనుండి యేదియో యెట్టకేలకు ధైర్యముఁదెచ్చుకొని వా
కుచ్చుచుండె.

[తెరల]

ఓహోకృపా! ఓరీకర్ణ! ఓరోరి దుశ్శాసనాది కారవ యోధులారా! ఏల
యీలీలల నాటమునుండి బేలలై తొలంగఁ జూచెదరు చాటుఁజాలునిలుడు
నిలుండు

ఉ॥ సంగర రంగమందు రిపు • సాయకముల్గులన్ గలంగిబల్
సింగములకీ గనుంగొనియ • శేషభయార్తతఁ బాటునట్లుగా
రంగతరుల్వలెన్ బరువ • రాజులుగారఁటె ? సిగ్గులేకమీ
కుల; గులగౌరవంబుతమ • కుంగలదేరణ భూమియాఁగదే ॥

24

సౌగ— తమ్ముడా! చూచితినా యీదోబుడన్న పోటుమాటల కులికి యోధులె
ల్లరు తమ తమబలఁబులతో నురువడించుచుండిరి.

సౌరభ— అయ్యయ్యో! అన్నయ్యా, యీవెడంగుబుద్ధి దుశ్యోధనుఁడు సౌభద్రుపై
వహ్నిజ్వాలలఁ బడసెంచు మక్షికంబు చందంబునఁబోవుచున్నాఁడు.

సౌగ— వినుమా కృపాచార్యుండేదియో యెలుంగెత్తి చెప్పుచున్నాఁడు.

[తెరలో]

శా॥ ఏమీబామ్మలబోలి నిల్చెదరు మీ • రీరాజసౌభద్రులై

భీమంపుంబలిగాఁగ నీదలచిరే • బీభత్ససూనుండుమీ

కే మీకుఱ్ఱఁడటంచుఁ దోచెనఁటె? వె • య్యేలా? యితండెప్పుసం

గ్రామంబందున శూలపాణి యని నిక్కం • బాత్మలో నమ్ముడీ॥ 25

సౌరభ— ఓహో పునరుత్పదితధైర్యోత్సాహులైద్రోణకృపాశ్వద్ధామాదియోధులెల్ల
రు ధుర్యోధనుఁదలమిగిలియొక్క పెట్టునదట్టముగా నంపగములఁబర్చికొను
చు నభిమన్యుపైఁ గవిసిరి.

సౌగం— తమ్ముడా వీరలెన్నసారుల మొనలుఁ గూర్చుకమీఁదఁ బడినను సౌభ
ద్రునితోఁజాలరుసుమా! చూడు మప్పుడే యాబోతులఁ గనిన బెబ్బలిఁబో
లె బొబ్బరించుచు నబ్బలంబుల నుబ్బడంచుటకై మెఱుంగు వాలుటమ్ము
లఁ గుప్పఁగూరఁగాఁ బఱపఁదొడంగె.

సౌర— అన్నయ్యా! ముదుసలియగు కుంభసంభవుండు వేవేగయయ్యింద్రు మను
మనిపైఁ దొడరె.

సౌగం— అబ్బా కనరబడిరి. ఆయ్యా! ద్రోణుఁడు చచ్చె నికె నేమున్నది. కుమారుం
డాగ్నేయాస్త్రమేతె

సౌర— అన్నయ్యా భయములే దద్దాని వారుణాస్త్రమునమఱిించి తోడనబ్రహ్మా
స్త్రమేసె నాద్రోణుఁడు.

సౌగం— హాయిహాయి! ద్రోణాశ్రయుక్తబ్రహ్మాస్త్రముబూదెఁగలసినది.

సౌర— అన్నయా విజయాత్మజా శుగాసన నిర్ముక్తవిష స్తోద్ధిత ఘనశక్తిచే
ద్రోణుఁడు మార్చిల్ల నూతుండవులకు రథముతోలుకొని పోవుచున్నాఁడు.

సౌగం— తమ్ముడా! ఏదియెట్లున్నను.

గీ॥ జిసుఁగద్రయెట్టి తపంబుఁ • జేసెనొక్కొ

విజయుఁడే దేవతలను సే • వించెనొక్కొ

శత్రుసంహార కారక • పుత్రవరుఁడు

మేరుధీరుఁడీతఁడు జ • స్మించుటకును॥

సౌర— జానానన్నయ్యా;

గీ॥ రణపటిష్ఠుండుధీరుండు • రాజులకును
వేసవేదాంగకుశలుండు • భూదివిజుల
కాత్మజులుగాఁగబుట్టగా • ర్యంబుజరుగు
మఱియెటుల్ మాఁగఁగలికాల • మహిమగుచ్చు॥

27

అదియుఁగాక.

గీ॥ పిఱకి పందలు మూఢులు • వేనవేలు
గలుగ నేటికిఁ దమతల్లి • కడుపుచేటు
చండరిపుభీకరుండుఘ్న • త్రుండొకండు
గలుగఁ జాలదె? దివిదివా • కరునిమాడ్కి॥

28

(పరికించి) అయ్యో అన్నయ్యా! మనము నూడనేలేదు అప్పుడే 'రణభూమి
యంతయు రక్తసముద్రమైయుబుకుచున్నది.

సౌగ— తమ్ముడా! వాడుగో దుర్యోధనుడు లేటమొగముతోఁ గర్ణునియొద్దకే
గుచున్నాడు అల్లదిగో దూడముగా ద్రోణుడును జేరుచున్నట్లున్నది. రా
రమ్మటు పోయివారి యధీరాలాపంబుల విందము

సౌర— సరే.

(నిష్క్రమింతురు)

[వెంటనే కర్ణదుర్యోధనులు ప్రవేశింతురు]
దుర్యోధనుడు—మిత్రమా అంగరాజా! యిదేమి యిటుల వచ్చినది?
కర్ణుడు—ఏమున్నది? మనగ్రహచారము లేకపోయిన

గీ॥ అమరసైన్యముతోడిజం • భారీకైన
బశుగణములతోఁ గైలాస • వాసికైన
దేటిచూడంగ రాకుండు • ధీరవరులు
క్షణ్ణుడగు వీనిచేఁగలం • గుటమొకలదె?

ఇట్లే సుభద్రాసుతుండు దుర్జిరీత్యుండై యొకగడియయున్న మనమందఱము
జమపురికి విందుకేగుట నిశ్చయమే; ఇప్పటికే వీనిచే నారువేల రథికులు
నంతకొక మఱుఁగు దంతావళములు నంతకొక మఱుఁగు వాహనము
నంతపదాదులు నేల కొఱగితి. కర్తవ్యమేమియుఁ దోచకున్నది. మనయోధు
ల బలంబులును గ్రహక్రమంబుగ క్షీణించుచున్నవి.

దుర్యో— (నిరుత్సాహముతో) అయ్యో మనమనుకున్నవన్నియు గొంతెమ కోర్కు లే
యానా? లోకగురుండగు ద్రోణుండును సన్నగిల్లే.

(ద్రోణుండు ప్రవేశించి భిన్నుడై యూరకుండును)

దుర్యో— మహాత్మా గురుప్రవరా!

ఉ॥ ఏమనివిన్నవించు మన • హీనదశన్ జతురంగసైన్యముల్
భూమికిఁ జాలఁగానొడిగె • భూసుర ! భూసుర బాణకాశలు
దామహితాత్ముడేయు నిశి • తాసుగముగ్ బకిరీరవారమే
మేమియటంచుచుండుక స • హించక కించఁజరించిరక్కటా॥

కర్ణ—(వికటముగా దుర్యోధనునితో)

గీ॥ సర్వసేనాధిపతి భూసు • పర్వఁడితఁడు
మీడుమిక్కిలి శరగురుం • దాదినుండి
యట్టి యితడుంటనీకేటి • యార్తి? కంచ
పిలకకును దురదబ్బ • చ్చలిక్కినేల?

ద్రోణ—(కర్ణునితో) కర్ణా! ఏటికట్లనయెదు?

క॥ ముమ్మారున్ సౌభద్రుం
డమ్మడ్కిన్ నొలయనేయ • నడమకమఱలన్
సమ్మతి నేవలతోనే
సమ్మహితాత్ము నెదురింగ • నరసితికాడే?॥

32

అదియుఁగాక.

గీ॥ సకల గుణాఢ్య మాన్యుండు • శత్రుసైన్య
సంహరణ చ్చలైకబలుండు • సమరభూమి
క్షేతఁగోదండకాండంబు • చెలఁగుచుండ
నితనిఁ జనకంగ ఫాలాత్ముఁ • డెట్లుచూచు?॥

33

దుర్యో— మహాత్మా! మీరలే యిట్లన్న నెట్లొక. శిష్యుండ నన్ను రక్షింపుండు.

ద్రోణ—రాజా

చ॥ పలువురు చుట్టుచుట్ట కడు • వించనయ్యచుఁ దలంచకాతనిన్
సులువుగ విల్లునన్ విచీచి • నూతునిఁజంపి రథంబుఁగూల్చియా

వలసమయింప నెంచినను • వచ్చునుగాని శరాసనంబాగిన్

మెలగుచు బాణినున్నదర • మే పరమేశ్వరకైన నొంచున్ || 34

దుర్యో— మారణధర్మము మారణకర్మ మేకదా! మహాత్మా!

కర్ణ— జౌనానందులకు! సందేహమేమి?

ద్రోణ— (తనలా) ఇటులంటి నేటికి నామాటదాటక యీబూటకులు మోననుజేయ
సాహసించుచున్నారు కాలమా నీమహిమ కాఁబోలు నిదియంతయ.

దుర్యో— మహాత్మా! రండు యేదియోచుచుకొందము.

కర్ణ— చూచుటయేటికి? నేనుంటినిగదా?

దుర్యో— సరేనడువుడు

నిష్క్రమింతురు)

(తరువాత రథాదూతుడై సారథిలో నభిమత్యుడు ప్రవేశించును)

అభి— సారథీ! కారవయోధులెల్లరు పోయినపోకగా మఱల రాతేదేమి?

పారిధ— కుమారా! యింక్కడి కారవ యోధులు

మ॥ భవదస్త్రప్రకటానల జ్వలరతి • జ్వాలావృతంబైన కా
రవస్త్రనోద్ధితశుష్కశృంగసహితా • రణ్యంబుమార్కీనినా
దవరోద్యచ్ఛటలచ్చటాచ్చటముతో • దండవ్యామైయుండఁగా
రవయోధాళి యెటులకనంబడునుభ • ద్రావుత్రైధ్యైత్యతన్ || 35

అభి— దానికేమిగాని చూడుసారథీ!

చ॥ సులువుగ నాదువెంట మొనఁ • జొత్తుమటంచు వచించునాదు తం
ద్రుల రథముల్ కనంబడవు • ద్రోణకృపావిరోధి యూధమున్
గలసియిటే మెలంగనటఁ • గావర మొంది యెవండుపాండుసూ
సుల సమరస్థలిన్ నిలిపె • నోతెలియన్ బరికించుసారథీ || 36

సారథి— కుమారా! దూతముగాఁగాంచుచు(వేలితోఁజూపుచు)

గీ॥ వరవరాహధ్వజాలంకృత • తరథమయ్య
దే.యలజయద్రధుని దది • తేజీమాడ
రాకభీకరంబయ్యె సం • గ్రామభూమి
ధర్మజాదుల తేరుల • చాఠిఁజూడు || 37

అభి— సారథి! ఔనానుగాన్పించుచున్నది. ఏమిది చిటుతయోధుడగు సైంధవుఁ
డేలకో పాండవుల నిలువరించు నంతటి బలాధ్యుడయ్యె కాని కానీ యి
ప్పుడైన నేమయినది సారథి.

గీ॥ మన రథంబునువానికై • మఱలనిమ్ము

వానిజంపియే వేవేగ • వత్తుమిటకు

విక్కడరణంబు నేయిగ • నేరులేరు

కాన మనల కాక్షేపణ • మైనలేదు

38

సారథి— చిత్తము (అని రథమేగుట సూచించునంతలూ బెద్ద కలకలము తరవాత)

(తెరలూ)

గీ॥ ఓరిసౌభద్ర యేడకు • బాటిపోదు

వాలమున నిన్ను సమయింతు • మాగుమటనె

చచ్చుటకు ముందువచ్చునీ • చచ్చుతెలివి

తోడనిప్పుడే నీవుచూ • తువుదివెంబు॥

39

అభి— (మహాగ్రోహముతో)

శా॥ ఛీచీకారవరాజహాపితపశు • శ్రేష్ఠంబులారా! రణ

క్షాత్రచారక్షుభిత ప్రచారఖలులా • రా! రాజలేమీరలున్

నీచంబంచుడలంచకేరణములా • నిర్లజ్జలై పాటిరే

నాచేతన్ కనుగొందురండి చటికిన్ • నాకంబుజూపించెదన్॥

(అయి బాణపరంపర బర్పికొనుచు దోణిదుశ్యోధన కర్ణాది యోధు

లు ప్రవేశింతురు)

అభి— ఓహో! కారవయోధులారా! చూడుడు నాబాణంబుల్ మిప్పాణంబులఁ

గ్రోల నాలుకలుగ్రోలుచున్నవి. (అస్త్రపరంపరలేయును)

మక్యో—కర్ణ! చచ్చితినిరా! శాధనటించి మఱల బాణమువేయును)

బ్రహ్మ— హాయిహాయి. యాదెబ్బ సౌభద్రునిదని చెప్పకయే చెప్పుచున్నది.

(మూర్ఛిల్లి మఱల లేచును)

క్రోణ— అబ్బబ్బ! బెబ్బలికిఁ దొరకు కురంగమైతినిగదా:

అశ్వ— ఛీఛీ మనబలశౌర్యము లేమిటి? (ఒరిగి మఱల లేచును)

కర్ణ— (రహస్యముగా)

ఉ॥ కారవ యోధులార! వి • శిఖంబులకున్ భయమొందెపాటున
 ట్లీరణభూమిదాటి వెను • కేగిధనస్సును ద్రుంతుమీరు నీ
 వీరుఁడునన్నుఁజూచుచును • పేశరవారపరంపరన్ ద్వరన్
 సారథిరధ్యముల్ తృటిని • జంపుదుమంచు నిజంబుఁజెప్పినన్॥ 41

యోధులు—పోపొన్నుటై చేయుదుము.

అభి— గీ॥ ఏమిరా! నూతజానీకు • నామహచ్చ
 రాళిఁజవిఁజూపవలెనె? తి • రంబునిలుచు
 యూరకే నినుఁబెంచెడి • వారుజూడ
 బంపును నిపుడునిన్నుని • లింపపురికి॥ 42

(అని యొక బాణమునేయ నాతఁడుపాతిపోవును);

కర్ణ— (అభిమర్య కారవులు పోరుచుండ వెనుకఁ బ్రవేశించి) నేనిదే వీని ధనుః
 కాండము తెలియకుండఁ గొట్టెదను (బాణమువేయ ధనుస్సు విఱుగును)

అభి— (అజ్ఞానముతో వెనుకకు దిరిగి) ఏమిది. ఛీఛీ మూఢాత్మా! (అని యనుసరికొ
 దో) నాది యోధప్రయుక్త బాణములచే సారథి రథము రథ్యములు సేల
 గూలును) ఛీఛీ దురాత్ములారా! (అని సంబరమునకు నొకకత్తితో నెగిరి
 గీ॥ అఁడువారికి తేని భ • యంబుఁజెంది

సంగరాచారములనన్ని • ద్రుంగఁజేసె
 నారథంబును భగ్నంబొ • నర్చినట్టి
 తుచ్చులార! నిలుండాజిఁ • ద్రుశ్లడంతు.

43

(అనిచిత్రగతుల సంబరమున నేతిరుగును.)

దుగ్ధ్యో— గీ॥ అయ్యో నామీదఁబడి వీఁడు • హతముజేయు

కర్ణ— విల్లుధ్రుంచుచు ననుజంపు • మేగమితఁడు

అశ్వ— బాపఁడంచుదయార్ధ్రితఁ • బడయకున్నె?

శల్య— బాబా నాప్రాణములకాశ • వడలుకొంటి.

(అనిభయార్తులై పరువులిడుదురు.)

ద్రోణ— కుత్తా! ఎగిరిపడియెదవేల! ఇదిగో నీవాలువొలును.

(అనియాతని ఖడ్గమును బడఁగొట్టును.)

అభి— (తన విజిగిన రథముపైనున్న గదతో సంబరమునకేగి)

క॥ ఓరీ! మూర్ఖుడవోణా!

నీరాజానీకమడగు • నిక్కమనాచేన్

బోరన్ నిమసంబాగుము

నీరథిగంభీరుఁజితఁడు • నీచేబడునే?

(అనిభూమికిలంఘించును.)

వాళ్ళాసని- (సమోపించి)

క॥ రాగదరా యిటువేగమే

సాగదరా యిపుడునీకు • నాకముజాపున్

సాగదురమ్మిటమనకున్

సాగదురమ్మిచటియాట • చక్కగనీకున్...

46

అభి— క॥ నాకదనంజున నీజే

నాకదనంజుగనిలంగ • నవ్వరెనన్నున్

సాకులమేసరియానెడ

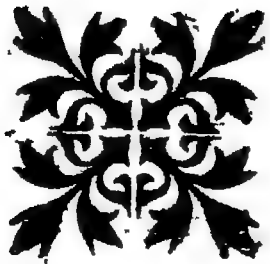
సాకులమొందించినిన్ను • నక్కడదృంతున్,

47

(ఇద్దరుతొంటితడవాలముజేసి భూమికిహ్రీలుదురు.)

దుందుభులమోతతో యవనికజాటును.

ఇద్దిపథమాంకము.

ఓమ్.

శుభమస్తు.

నైందవార్జనము.

ద్వితీయాంకము

ప్రదేశము—ధర్మజనభ

ప్రదేశము—ధర్మజ భీమాదియోధులు
దుఃఖాకాంతులై

ధర్మ— హా! హా! లోకైక ధనుర్ధరా! వీరాగ్రగణ్య! ఆయోముద్దుకుట్ట! పదియా
రేండ్లకే ముదిసిన మానిజైతివా?

సీ॥ నినునమ్మకొనియున్న • నీతండ్రులగుమాకు

నేదారిఁ జూపిన • వేగినావు

కడుపార నిశుఁగన్న • పడతిసుభద్రకుఁ

బుత్త్రోకఁ బెట్టు • పోవునయ్య?

నిను దైవముగ నేంచు • వనితయుత్తరనీవి

యోగమునెట్టింక • నోపఁగలదు?

నినుమూలముగ నెంచి • కొనివృద్ధిఁగనఁజూచు

భరతవంశమెటు ని • ల్వంగఁగలదు?

గీ॥ అక్కట యిందరికిని • నొక్కపరుసు

మాణచెప్పకేముందుగా • జాతీనావె?

దైవమైనను నీపైని • దయదలంచ

లేకపోయెనే లోకత్రీ • యైకశూర!!.

అకటా! యీదుఃఖిమాపఁజాత నేనేమిసేయుదుఁ దమ్ముడర్జును మోమెట్లు
చూచువాడ?

గీ॥ ముద్దుగా రెడి నూనుని • మాధబుద్ధి
మొగ్గరంబులోనికిఁబంపి • మోటులగు
చారిత్రఁజంపించితి • పోరనేను
సుతవియోగార్తుఁడర్జునుఁ • జూడఁగలనె?

2

(అని తలఁగొట్టుకొని యేడ్చును)

భీము— (భోరని యేడ్చుచు) అయ్యయ్యా! అన్నయ్యా! వాని చావునకు నేనుగాని
మీరుగారు.

చ॥ నెనుక నే యంటివత్తునని • భీరములెన్నియొ పల్కినై ంధవున్
జెనకఁగలేక చచ్చునయి • చిత్తమునందొక యితయేనియున్
మనసుతుఁడంచు నెంచకయె • మార్పురకిచ్చితి నేనెయింతకున్
ఘనమగు కారణంబకట! • కాల్చినె నాభుజశౌర్యసంపదల్॥

3

హాహా! పితృవత్సలా! అయ్యో విజయైకపుత్ర! నేనటుల జెప్పకుండినను నీ
కంత మూడకుండు నేమొగదా! ఇక నెట్లు కృష్ణార్జునులఁజూడఁగలను?
నాకడువుచెరువగుచున్నది. నేనీదుఃఖంభోనిధి నోలలాడజాలహాముద్దుకుఱు!

గీ॥ ఏడినాపుత్రుఁడెక్కడ • నేగెనంచు

నధికవాత్సల్యమునఁజూడ • నభిలషించు

నీదు తర్రడికి దుఃఖంబు • నివృట్టిల్ల

నీవిటైతివటంచేమి • నేవచింతు?॥

4

(అని యేడ్చును)

దృష్ట— మాన్యులారా! శత్రువులఁ జెండాడి వీరోచితంబైన మరణంబు నొందినవాని
కై యిట్లు వాపోవదగదు. రణములో జయమిద్దరికిని రాదుగదా? కృష్ణా
ర్జునులు మాత్రమంత యెఱుంగని వారలా కావున మీమీశోకంబులోదా
ర్చుకొనుఁడు.

ధర్మ— అయ్యయ్యా! బావ!

ఉ॥ మారసమాన తేజః సుకు • మారశరీరుఁ ద్రిలోకమూరునిన్

మేరుధరాధరాభధృత • మేఘునినాదవరస్వనున్ధరా

భారవిమోచకాతిచణు • భారతవంశసుదీపకున్ ముదం

భారఁగఁబెంచుకొన్న సుతు • నయ్యయ్యో చంపుకనిల్వలేమహా॥

5

(అని యేడ్చుచు) హా! నవమోహనాకార! హా! శశిరేఖాపిరియా! నిన్నే
మని మఱచిపోదమురా కుట్టా! నాకీశోకమెట్లు పోవునురా నూనో!
అబ్బ! నీసుందరపదనారవిందమగపఱచవేమిరా పుత్రా! పుత్రా! పుత్రా!
అయ్యో తమ్ముడా అర్జునా నీప్రేమానిధియడుగంటినది. నీముద్దులమూట
దొంగలంపఁబడినది అయ్యో మనఁపశ్యక్షము చేదింపఁబడినది. ఇంక నేము
న్నదిక నేమున్నది. కొమ్మలులేనిపాండవ వృక్షముమిగిలినది అయ్యో! కృష్ణ
భగవానుడా! నీచెల్లెలు సుభద్రనేమని యూరడింతువు? నాకేగతిఁజూ
పెభవు? అయ్యయ్యో ఇంక నేవారిమొగంబులఁ జూడఁజాల హా! విజయా
త్మజా! హా కారవనై న్యాటవీదవానలా! హాహా కురుయూధజీమూతమారుత
మాఎక్కడఁదాగితివి. 'మాకేది తెరవుజూపుదువునిన్నేదెవముగానెంచు గరాభి
లసయగు చిరాటపుత్రి' కేమనిసమాధానము చెప్పమంటివి? నీతల్లి సుభద్ర
నేమని యూరడింపుమంటివి? అయ్యయ్యో! కుట్టా నీకెట్టిపాటు తటస్థించి
నదిరా! బాబూ!

నీ॥ ముద్దుగా రెడి నీదు • మోముఁజూడక యున్న

నిముసంబు నేనెట్లు • నిలువగలను?

నీతోడిలోకమై • నినుఁజెంచు నీతండ్రి

కేమంచు నివ్వార్త • నెటుఁగఁజేతు

నీతోడరారేక • నినుఁజంపికొంటిమం

చేడ్చునీ యోధుల • నెట్లు లేర్తు?

• శోకాంబుధిన్మున్ది • శోషిల్లునీబంధు

పులనెట్లు నేనింక • బోధనేతు?

నీ॥ హాసుభద్రదాసుతా! విజ • యప్రమోద

చండరిపుభీకరా! ముఖ • చంద్రుఁజూప

వేర రావేర! యోదార్ప • వేరనన్ను;

గౌఁగిలియ్యవవేర • యోకంజనయన! ॥

8

(అని మూర్ఛిల్లును)

భీము— (ఇదివఱకు దుఃఖాంబుధిని మగ్నుఁడై) హా! యభిమన్యా! నీకెట్టిపాటు వచ్చి
నదిరాబాబూ! అయ్యో మాకన్నముందుగ నీవేస్వర్గముఁజూడపోదలంచితివి

రా! నాయనా! కాలమా! యెంతవిపరీతమైతివె! కృష్ణా! త్రికాల వేదివి
నీకైనఁ దెలియలేదా? తెలిసిన నుపేక్ష సేయుదువా! నీకుమాత్రమల్లుఁడుకా
డా? అయ్యోభేచరూలారామీరైన నెలుంగెత్తి యర్జునుతో నుడవలేక పోతి
రా? చెప్పిన రాలేకపోవునా యాతఁడు వచ్చిన నింతమూఁడునా? అహా
హతవిధీ! యెంతదలచితివి! ఆహాపసికూనా!

గీ॥ సంగరాంగణంబుచళతు॥ • సైన్యములను
నోడఁబుచ్చినీతోడ మ • హోన్నతదళ
సందుదుమటంచు నెంచితి • మంతెకాని
యిట్లుకడ తేలుదువటంచు • నెలుఁగమయ్య॥

7

(అని మార్చిట్లును)

కృష్ణ— అయ్యో! వీరలందరుఘ్రత వాత్సల్యమున నెంతయు దురపిల్లచున్నారు.
ఏమిసేయుదు? నాకు నింతగాదుఃఖము గలుగజేయుచున్ననతఁడు వీరినిట్లా
నర్చిన వింతయేమున్నది? ఇకనర్జునుఁడేవిన్నయెడల నేమిజరుగునోకదా!
కృష్ణుఁడేతెంచినఁగాని వీరి ననునయింపుట సాగదు.

(అంతఁబాంచజన్య దేవదత్తములు వినంబడును)

భర్త— అయ్యయ్యో! పాంచజన్యదేవదత్తములు వినంబడుచున్నవి, నీతోయుద్ధము
లోనికిఁ బోలేకున్నను స్వర్గమునకును తాలేకపోదునా కుట్టా! నాకెంతవంత
గల్పించితివిరాబాబు. వారల మోములెట్లు జూడఁగలను? (అనియేడ్చును)
(అంశదూరమున ద్వారముకడ కృష్ణార్జునులు ప్రవేశింతురు)

అర్జునుఁడు—బావా! వాసుదేవా!

ఉ॥ ఏమిది నామనంబిపుడు • హీనత బూని తిరంబులేకయే
వేమరుఁ గొట్టుగాడెడి • వివేకము గూడనశించుచుండె సం
గ్రామమునందుడస్సినటు • గాదనువున్ వడఁకన్దొడంగెనీ
భూమినెమాడ వింత తల • పుల్ పొడసూపుచునుండునామదిన్॥ 8

కృష్ణ— ఏమిది యర్జునా! యిటులనుచుంటివి? నీకేమిభయమా!

అర్జు— ఎగతాళిఁగాదుబావా!

క॥ ఎన్నో యపశకునంబులఁ

గన్నారంగంచుచుంటి • గంజనయననా

యన్నలుచమ్ములకటయె

ట్లున్నారో తెలియరాదు • యూహింపంగాన్ ||

కృష్ణ— అర్జునా!

ఉ॥ ఏటికి నిట్టివితలిటు • లెంతయు వంతలనొందనానె? నీ

బోటి మనోబలాధ్యునకు • బోలు నెయిట్టుల దుర్నిమిత్తముల్

పాటిగఁదెచ్చుటల్? మనసు • బట్టగలేవటె? మాటిమాటికిన్

లేటమొగంబు జేసుకబ • లే తిటుగాడఁగ నానెపార్థివా! ||

10

అదియఁగాక.

గీ॥ అతిబలాధ్యులైనట్టి నీ • యన్నదమ్ము

లకు సుఖంబుగలుగకున్నె? • యకటయేదో

యొకచిటుతనవృత్తు గలుగ • నొకటికలుగు

గాక దానికైయింత శో • కంబుదగునె? ||

11

అర్జు— (మఱింతయధైర్యముతో) కృష్ణ! నాకేమియోకాని యట్టి ధైర్యముండకు
న్నది నాకేదియోగొప్ప యాపత్తు సూచించుచున్నది. ఇట్టి నామనస్తాపము
నకుఁ గారణముండకపోదు.

(ప్రక్కలఁపరికించి) ఇదియేమి కృష్ణ!

నీ॥ వందిమాగధులేల • పనటబొందినయట్లు

స్తోత్రపాఠములేక • తొలఁగుచుండి?

బ్రాహ్మణవ్రాతంబు • పాపంబు నామోముఁ

జూడనొల్లనియట్లు • చూచుచుండి?

పరిచారకులిదేల • పాడువార్తలనేనా

చెప్ప నొల్లనియట్లు • తప్పుకొనిరి?

శిబిరంబుఁజూచిన • శిథిలమైనటులుండి

చేటుగాలమదేదో • చెప్పఁదొడఁగె

గీ॥ సంజ వేళయకొనంతనె • చఱచఁబడెడి

భేరి ధక్కానినాదంబు • వినఁగఁబడదు

యిట్టి వన్నియుఁజూడనే • నిపుఁధర్మ

జాదుల విషయమై శుకి • తాత్మునగుదు ||

12

కృష్ణ— (తనలో) ఆయ్యయ్యా! నన్నే యట్టుల దుఃఖివార్థిలో ముంచుచున్న నీ వింత బాలితనికిట్టుండుట వింతగాదు. నానోటనే యితనికిఁ జెప్పలేను ధర్మజాఁడే చెప్పగాక. (ప్రకాశముగా) అర్జునా!

అర్జు— ఏమి యర్జునుఁడింక రానురాను నాకు మఱింత పంతదొంత రెక్కుచున్నది! కృష్ణ! (విచారముతో)

గీ॥ మనలదేవదత్తధ్వని • వినినతోడ

నెదురువచ్చెడు సుతుఁడేల • యెదురురాఁడు

వాని నేనమ్మియున్ననా • వీమలిపుడు

నెట్టిఘోరవార్తవినునో • యెఱుంగనకట॥

13

కృష్ణ— ముందెందులకీ చింత లోనికిఁబోయి ధర్మజునడిగి తెలుసుకొందము. రారముత్ర

అర్జు— ఆయ్యా నాకాళ్లాడకున్నవి.

క॥ ఏవానిన్ నేనెప్పుడు

బూవున్బలెఱుఁచికొంచుఁ • బూనికఁబెంతున్

దేవా! వానికి నేదో

దైవంబోర్వకయె సల్పఁ • దాళఁగఁగనే॥

14

(అని చతికిలఁబడును)

కృష్ణ— ఏమిది యర్జునా నిజము తెలియకిట్లు దురక్షిల్లనగునా? బేలవగుచుంటివినుమా

అర్జు— ముకుందా! ఏమిది నాదుఃఖమునకంతయుఁ సాయనుంగు కుఱ్ఱఁడే యైవచో నాబ్రతుకెట్లు? నాకాళ్లు తడఁబడుచున్నవి. కృష్ణ నేను లోనికి రాలేను

కృష్ణ— ఆయ్యా నీవట్లభ్రేర్యపడనగునా?

(అని యర్జును జూచునంత నే గొల్లని యెడ్చుచు మొగములు దిగవారిలవైచిన యోధులమరదునకు చీసుకేగును)

అర్జు— [సమీపించి దుఃఖాతురముతో జ్ఞతికలఁబడి]

ః ఉ॥ అక్కట వీరలందరును • నాననమల్ దిగవాలవైచినా

పృక్కకుఁజూడకేడ్వసమ • రంబున నాదగుముద్దువట్టితాఁ

జిక్కెనటంచు నిక్కమది • నీ! యిఁక నెందుల కయ్యజీవముల్

దక్కుదువయ్యాయాపరమ • దౌష్ట్యనకున్ విజితారి పుత్రకా॥

(అని మూర్ఛిల్లును)

ధర్మజభీములు—హా! హా! యభిమన్యా (యని మూర్ఛిల్లుదురు)

కృష్ణ— (దుఃఖిమాపుకొనలేక యర్జునమీఁదఁబడి) హా! హా! సుభద్రా! సుతా! హా! త్రిలోకశూర! హా! పితృవత్సలా! హా! హా! యభిమన్యా నీకెంతగతి పట్టి నదిరా కుత్తా! అయ్యో! యర్జునా నీకీపుత్రశోకంబబ్బదను కొంటినోయి. అయ్యయ్యో సుభద్ర నేమనియూరడింతును. అబ్బబ్బ శశిరేఖా నీపాట్ల నేనెట్లు జూడగలను? ఆహా! ఆనాటి వివాహపుబోరే యింత దెచ్చి పెట్టినదా! అర్జునా నీవింత శోకంబులో మునుంగ నారాతిగుండెయుం బ్రద్దలగుచున్నది లేలెమ్మిఁక నోర్వలేను. క్షత్రియుల కిట్టివి తప్పవు. (అని యేడ్చును).

అర్జు— (మార్చదేటి) హా! హా! నాకుమారా! నీకెంతలోఁగాలమైనదిరా పుత్ర! తండ్రి నేనెట్లు బ్రతుకఁగలను నాకేదిదిక్కు?

నీ॥ హాకుమారానీదు • రాకేందువదనసం

దర్శనంబునగాక • తాళగలనె?

హా! పుత్రకా నాదు • పాపంబుచే నీవె

మందుగానాకంబు • నందితయ్య

హాకుట్ట! నీవేనా • నాకుద్ధరింతువం

చెంచితిఁగానియి • ట్లెంచనయ్య

హా! ముద్దు పట్టి నీ • యమ్మనీకేయేడ్వ

నేనిజూచుక యూర • డిల్లమందు?

గీ॥ హా! కొడుక! నినుఁజూచిమే • మందఱుమును

బ్రతుకుచుండఁగమాలదె • పడిబునిన్నె

యెగురవైచుకపోయెనే • తగునటంచు?

నేమి నేయుదు నింకనా • కేదిదిక్కు?

16

(అని తలగొట్టుకొని యేడ్చును.)

కృష్ణ— అయ్యయ్యో! అర్జునా! ఇంత కడుపు పగుల దుఃఖించుట తగదు, శత్రువీ కులఁ జెండాడి క్షత్రియోచితంబైన మరణంబు నొందినాఁడు

(ధర్మజునివై పుండిరిగి) రాజా! నీవునిట్లువాపోవనగునా లేలెమ్మ నీయర్జునుఁ
జూచికొనుము.

అర్జు— కడుపు పగులుచు నేయున్నది. దుఃఖమెక్కడిది? నాగుండె రాతిగుండెకాని
మతేమియుఁకాదు. హాకుమారా! త్రిలోకశూర!

నీ॥ ప్రేవులుమాలలా • బెడిదంపురక్తంబు

గంధమానీకు • నోకమలనయన

కాకియేకీరమా • ధాకిసిఘాతముల్

దాసీజనంబులా • భాసురాంగ!

శిరములేయుపథాన • వరములానీకు ర

త్పాలియేదీపమా • యచలధీర?

ఛత్రముల్ పువ్వులా • చిత్రమా మొండెముల్

మరి పెంపుఁపటములా • ముద్దుకుఱ్ఱ

గీ॥ మాంసమస్తిష్కపేశల • మహియేనీకుఁ

బట్టుపరువుల మెత్తని • పాన్పఁటోయి

శత్రుభీకర మానీదు • సమరధర్మ

మనెడిభార్యతోడ సుమపి • నందియ్య॥

17

కృష్ణ— అర్జునా! ఏటికీ వెట్టితలంపులు లేచి నీయన్నదమ్ముల నూరడింపుము

అర్జు— అయ్యో! మమ్మండఱిని నాముద్దుకుఱ్ఱండే యూరడించినాఁడు మాగొంతె
మకోర్కులన్నిటి కంతము జూపి చుమ్మితీరున నన్నుఁగలసికొమ్మని యూ
రడించితివిరా? తండ్రీ.

చ॥ నిను నరగంటయెనవిడ • నేతని నీదగు భార్యనుత రన్

ఘనమగుశోక వహ్నిమటు • గన్ విడితేయకటా యరాతిశో

షణచణ! నీదుతల్లిసుత • సంపదలేమిని ధీశఁజేసితే?

రణమహినీకు దేహము ది • రంబగు బూడిద దోగియున్నదే॥

18

అయ్యయ్యో అన్నయా! ధర్మజా మనలనందఱి గోతిలోనికిఁ ద్రోసి స్వర్గ
మున కేగిన నాముద్దుకుఱ్ఱండెట్లు తలఁప కొలఁదికిమీఁకెనో తెలుపవా?

ధర్మ— అర్జునుఁ గొగిలించుకొని యేడ్చుచు)

గీ॥ గురుఁడు పన్ని నతమ్మి మొ • గర్గముఁ జించు
వారిఁగానక య భిమన్యుఁ • బంసి నేనె
వానిఁబంపించితినిగటా! • పార్థనేఁడు
పుత్రఘాతుకుఁడేన నూ • పుడమినిపుడు॥

19

అర్జు— హా! పుత్ర! హా! యభిమన్యూ! త్రిలోకవీరుఁడవయ్య నెట్టి యిక్కట్టులఁ బాల్పడితివిరా తండ్రీ! నీకుఁ దమ్మి మొగ్గరముఁ జించుటయేకాని వెడలి విచ్చుట చెప్పలేక పోతినిరా బాబూ! నేనేయింతటి పాపమున కొడిగట్టితిరానూనో! నేనేమిసేయుదురా బిడ్డా! నాకీదుఃఖమెట్లుపోవురా నాయనా! నేలేనని యెంచియే యీవ్యూహము పన్నఁబడినదిరా! తండ్రీ!

క॥ కట్టాడోబుండా! నా

పట్టికొఱక పన్నితయ్య • పద్మవ్యూహం?

బెట్టుల మనసా మ్మెను నీ

పట్టికొఱక యింత నేయఁ • బారుడవుకదే॥

20

కృష్ణ— ధర్మరాజా! నీవట్లనుట తగునా? నీవేమిచేసితివి? కాని మన భీమాదుల వెంటనరిగిరా లేనేలేదా?

ధర్మ— ఉ॥ ఏమనిచెప్ప? సంగరమ • హీన్ధులినట్లభిమన్యుఁడక్కటా!

యా మొనఁజించిలోనికి మ • హాద్యతమారఁగఁ బోవ వెంటనే

మేముఁ జనంగ మధ్యమున • మించినవిక్రమ మొంది సైంధవుం

డేమియొకాని యడ్డుపడి • హీనులఁ జేసెను మమ్మునందఱన్॥

21

అర్జు— (దుఃఖముతోఁగూడిన మహాగ్రాగ్రహముతో) ఏమేమి? ఎంతపని జరిగినది ఓరోరిసైంధవ ఛండాలా! ఎంతఁజేసితివి! ఓహో! అగ్రజా ధర్మజా! కృష్ణ భగవానుఁడా ఓపంచభూతములారా!

మ॥ వినుఁడీ నాదుప్రతజ్ఞ సైంధవుని నే • వీరుండురక్షింపగాఁ

జనినన్ భీకరసంగరాంగణమునన్ • సర్వారి వీరుల్కనుం

గొనఁగా సూర్యుఁడురేపు గ్రుఱుమునుపే • క్రూరంబుగాఁ జంపుదున్

బానరన్ జేయునిచో,ధనూవరముతో • బూదైపోదును గాగ్ని లోన్

(ధనుష్టంకారము జేయును తోడనే భేరిధక్కానినాదములు వినంబడును.)

కృష్ణ— అర్జునా! స్నేహితిన మహాకలాగగునా?

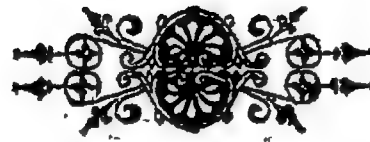
అర్జు— సాక్షాత్పరమేశ్వరుండవైన నీవుండ నాకేటికిబావా?

కృష్ణ—ధర్మరాజా! మేముసోయి సుభద్రాదుల నూరడింతుము సెలవా?

ధర్మ— మహాసుభావా! చిత్తము.

(అని యందఱునిష్క్రమింతురు)

ఇది ద్వితీయాంకము.

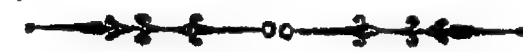

ఓమ్.

శుభ మస్తు.

నై ం ధ వా ర్జ న ము.

తృ తీ యా ం క ము.

ప్రవేశము—సుభద్రాంతఃపురము

ప్రవేశము—సుభద్రార్జునులు కైదండఁబూవి
తోడనే కృష్ణుఁడు

సుభద్ర—(ఏడ్చుచు)

ద్వీపద.

ప్రాణేశ మురిపెంపు • బాలునివీడి

ప్రాణంబు నిల్పంగ • వశమానె మనకు?॥

1

అర్జు— (ఏడ్చుచు) కాంత! దురంతశో • కంబునమున్చి

యంతంబుఁజేయంగ • నబ్బజుఁడెంచె॥

2

సుభ—

ఏడఁబోతివికుట్ట! • ఏలమాకడుపు

మాడఁజేతువురార! • మారశరీర!॥

3

అర్జు—

పృథివీతలంబేలి • పేరొందెదంచు

విధువంశదీపక • వెట్టితోనుంటి॥

4

సుభ—

అయ్యయ్యా నాపుత్ర! • యరిసంఘమలరఁ

జయ్యనంబోదువే • స్వర్గంబుఁజూడ॥

5

కృష్ణ—(కన్నీరుఁదుడుచుకొనుచు)

అమ్మ! సుభద్ర! నీ • యాత్మజుఁడరులఁ

గిమ్మన నీకచె • క్కిదివంబుఁబోయె॥

6

వానికై యిట్లెంతో • వందురఁదగునె?

తేని బిడ్డలకిట్టి • క్రియకాదెక్కిరి ॥

7

అర్జు—

కాలంబ మౌనెనిఁ • గక్షగట్టఁబసి

బాలుఁడెదొఱకెమా • పొణ్ణాలులేనె?॥

8

సుభ—

మాప్రాణములకన్న • మక్కువఁజూపు

పాపనిఁజెప్పదె • వంబెట్లు కడఁగె?॥

9

కృష్ణ—

గీ॥ అమ్మ! దేవుఁడుచం పెనం • చనగఁబోకు

వానియాయువు మూఁడిన • వాఁడువోయె

బోవుచు విమలకీర్తిని • బొంజినాఁడు

పోవువానితో మరయును • బోవుటున్నె॥

10

కావున నీవలవంతఁ దక్కి కొండంతభారము మీఁద వైచుకొనిన నీమగని
నోదార్పుము. అదియుఁగాక త్కత్రియకాంతవైన నీవిస్విడు సంతసింప వలసి
న సమయమేయిది! ఏలయనిన.

ఉ॥ సంగరమందు శత్రువుల • సర్వసుపర్వులు హాయిహాయినన్

రంగదఖండితాశుగ ప • రంపరఁగుయ్యడఁజేసియే గెనో

యంగన! నీతనూజవరుఁ • డట్లగుటన్ దగవీరమాతవై

భంగితశత్రుఁడైన నరు • భామినివైతివి చింతయేటికే?॥

11

కావున నీవెడగు చింతలుమాని ధైర్యము వహించి కించ నొందక నామాట
విని నీమగనినోదార్పుము.

సుభ—

(నీడ్చుచు) అయ్యయ్యా! అన్నయ్యా!

ఉ॥ యెవ్వని మోముఁజూగుకమ • హీనరులందఱుయధరంగమం

దవ్విది నిల్చిరోయెవని • కైవసుధాసతి వేచియున్నదో

యెవ్వనితోడి లొకమయి • యిందఱుముంటిమొ యట్టిపట్టియే

చివ్వునఁబోవ ధైర్యమట • ఛీయిఁక నెందులకయ్యజీవముల్॥

12

అర్జు—

హా! సుభద్రాకుమారా! ఆహా శశిరేఖాప్రియా! అయ్యోనాయనా చతురుదధి

పరీత ధరావలయం బేలుదువనుకొంటి గాని యింతలో సంతమూఁ జెందుదు.

వనుకొనలేదురా తండ్రీ! పరమనిర్భాగ్యులమగు మాకేల పుట్టితివిరా! ఇంక

నెవ్వరికైన బుట్టిననీపాట్లు తప్పిపోవు నేమాకదరా పుత్రా! ఆపాడుపద్య

వ్యాహమేటికి నాబ్రాహ్మణ హతకుఁడు పన్నులే నీసైంధవ ఛండాలుఁడేటి

కి మనవారి నిలువరింపవలె?

సుభ— (దుఃఖాతురయై) నాకడుపుఁ దరిఁగోయుచున్నది నామనుగుకుట్టా! నన్నేమని యూరడిల్లు మందువు నాకేది తేజవుజూపింతువు? నేనెట్లంకఁబడిమందిలోఁ దిరుగాడఁగలను? నాముద్దుముచ్చటల నేరుదీర్తురు. అయ్యయ్యా! మా పంశమునకు మొలకయేది? అబ్బబ్బ! యీదుఃఖమాపుకొనఁజాల! అన్నయ్యా! నీవేదియో త్రికాలవేడివనుకొంటిని నీకైనఁదెలియలేదా! అహ! నాధా! నా కుజ్జను రక్షింప లేకపోతిగా; నాకడుపు చెటువగుచున్నది అహ! నాబిడ్డా! ఎక్కడకుఁబోతివి. ఇంక నేదియో యుత్తరమాకొక కొమ్మఁజూపుననుకొంటిమి అదియేమాకు దిక్కైనదా?

కృష్ణ— అమ్మా! సుభద్రా! ఏటికీ వెర్రితలంపులు! నీకుర్రని కాయవుమాడి ననాపఁగలవారుండిన నేమిసేయుదురు! ఇంకనైన నీదుఃఖము మానుము. ఉత్తరాగర్భమే మనకేడుగడయను కొనవలసివచ్చినది. ఉన్నంతతో సంతసింపకపోయిన వారినితోఁబోవుట లెక్కడనైనవండునా? అర్జునా! కర్తవ్యాంశము వఱచి ప్రాకృతునిఁబోలి దుఃఖాకాంతుఁడవై యేలదురపిల్లెదవు. క్షత్రియుకులమందుఁ బుట్టుప్రసవనకునిట్టివితేప్పవుకదా? అదియుఁగాక క్షణభంగురములైన నీదేహములకై యిట్టివలవంత బొందఁదగదు సుమా! ఏడియెట్లున్నను గులాచారము మఱువనగునా? యుద్ధరంగమందెల్లి నేమిజరుగవలసియున్నదో యోచించి తత్కార్యనిర్వహణమందానక్రియుండు టొప్పఁగాని యిట్లుపోయినవానికై యూరక వాపోవఁదగునా! ఏడ్చినలాభమున్నదా! అమ్మా! సుభద్రా! నీకేమివెర్రి! ఇంకనిట్లెందులకేడ్చెదవు? ఏడ్చిననీకుర్రనిని సంపాదింపఁగలవా? లేలెమ్మకన్నులఁ దుడిచికొనుము. దివ్యమంగళవై నీమగనిరేఁపటి విజయమునకై నీయిష్టదైవతముఁ జార్ధించుము నీమగనిబాగే నీబాగుశుచివగుము లేలెమ్మ, అర్జునా! యుద్ధప్రారంభమందు నావడివిన చదువుల నట్టేటఁగలిపి తినా? లేలెమ్మ— యూరకవాపోవ లాభము లేదుసుమా!

అర్జు— బావా! దుఃఖమేలేదు. హృదయము తాయైయై యేయున్నది నాముద్దుబిడ్డఁ డెప్పుడునన్ను వదలెనో యప్పుడే నిశ్చలమైనది. కర్తవ్యమునకేమున్నది. శత్రుఁడైనఁ జావవలె నేనైనఁగావలె

(తెరలో)

గీ॥ పాటిపోవంగనీకేటి ♦ భయముచెపుమ ।

కర్ణుడాదిగాంగల్లయో ♦ ధార్ణవంబు ।

దాటదరమెళివునకుబో ♦ తాటమందు ।

నభయమిచ్చితెమ్మిక ♦ నడలనల ? ॥

13

అర్జు— బావా ! యీకంతస్వాన మెవరిదియైయుండునో ?

కృష్ణ— ఇక నెవ్వనిది. దోనినిదే! సైంధవునికేయభయమిచ్చి నట్లగపడుచున్నది.

(మఱులదెరలో)

దేవా ! మనవార్తావహుడు చారిత్రుడు ద్వారముకడవేచి యున్నాడులో
నికి నెలవా ?అర్జు— వేవేగప్రవేశపెట్టుము. దేవీ ! యుద్ధప్రచారము విసంగూడని నీవులానికి
బొమ్మ.

సుభ— చిత్తము (నిష్క్రమింపఁగాఁ జారిత్రుడు ప్రవేశించును)

చారిత్రుడు-జయము జయము భూపాలచంద్రా !

అర్జు— చారిత్రా ! విచిత్రంబు లున్నవియా ?

చారి— దేవా ! రోదనంపుఁగౌరవకి బిరమురసుండి యేతెందుచుంటి,

కృష్ణ— రోదనమేలరా వారికి ?

చారి— వారికిఁ గలిగిననేటి విజయమే కారణము.

అర్జు— అదెట్లురా ?

చాంది— గీ॥ మోసములుజేసి జయమును ♦ బొందినట్టి ।

కారవులకు భవద్ధివ్య ♦ గాండివప్ర ।

యుక్తశరవర్ష భయమింత ♦ యుండఁబోదె ? ।

గర్భనిర్భేదములగువా ♦ కృములవినరె ? ॥

14

అర్జు— (విచారసూచకముగా ఆపైనసస్మత్కుమార భానుడ స్తమించిన దాదినే
మి జరిగినదో సవిస్తరముగా విన్నవింపుము.చారి— దేవా ! అవధారు. అట్లుదౌశ్శాసన్యాభిమన్య కుమారు లిరువాగువారచ్చె
రువడిచూడ, విమాన చారులెల్లరు ముక్కుమీఁద వ్రేలువైచికొని యుటె

యాశ్చర్యపడ, స్వర్గపుర కాంతలురారమ్మనిపూలమాలికలెత్తినలువఁ బో
రిపోరి, వీరోచితమగు, విజయశ్రీ గ్రహించి, దివినలంకరించిరి.

కృష్ణ— తరువాతఁ దరువాత

చారి— దేవా ! అదేమి సంతసమోకాని కురురాజాది ధార్తరాష్ట్రులెల్లరుతమసుతు
డనిఁ బడెనని యావంతయు, విచారింపకయే, తుచ్ఛవిజయ మొందితిమి
కదా, యనియైన సిగ్గులేక, చంకలెగురవేయఁ దొడంగిరి.

కృష్ణ— సంతసము గాకేమిరా వారికి ?

గీ॥ కురుకులబలాటవీధవా • నలుఁ డనిమిష ।

డుర్నిరీత్యశరాసన • దోర్బలుఁడు ।

మీఁదఁబడి చంపఁగానుద్య • మించుసింగ ।

మును సురపురికినంపిన • ముదముగాదె ? ॥

15

అర్జు— తరువాత.

చారి— తరువాతనోదేవ ! ద్రోణుఁడుతా నే యామోసమునకుఁ గారణమనియో
లేక దేవరకిడి మొట్టును తెలియకపోదని భీతియో, కాక కుమారునిపై సహ
జప్రేమయోకాని, సైన్యమునకు ముందుగానే, భిన్నుడై తనగణముఁదో
లించుకొనిపోయె. అశ్వద్ధామయు, వెంటనంటె. కృపుఁడు గోడమీఁది
పిల్లివలె, గజతండములలోఁ బడిపోవుచుండెను.

కృష్ణ— మోసములు జేసితిమని, పశ్చాత్తాపమై యుండవచ్చును.

అర్జు— గురుపుత్రు లిద్దరిట్లు పోవుటజూచి కారవులేమైన ననుమానించలేదా ?

చారి— అనుమానించక పోవుటకుఁ గర్ణుఁడులేఁడా ? అవధరింపుఁడు. అట్లుపోవు
చున్న ద్రోణాశ్వద్ధామలు వినునట్లు కర్ణుండురారాజుతోనిట్లనియె.

శా॥ కంటే ! మిత్రమ బ్రాహ్మణత్రయముసం • గ్రామంబులోనీజయం ।

బుంటకొజూడఁగలేకయో నరప్రతా • పోత్తాపభీతార్తతో ।

గంటుల్వారినదేహబాధవలనో • కష్టంబుతో పిటికికొ ।

గంటన్నిన్నొకసారిజూడకయె • మూఁగల్బోలుచున్బోవుటల్ ॥ 16

అర్జు— ఏమేమి ! సూతాధముఁ డెంతటిమాటలాడెను.

చారి— దేవా ! కులపువాసనపోవునా ?

కృష్ణ— వారలదివిని యూరకొనిరా ?

చారి— ఊరకొనుటయేనా ! కర్ణునిపాణములు నిల్వకయే పోవుచు వినుడు యిట్టి యసందర్భపుఁ బోటుమాటలీటెల సాటినాట, వానివైపుఁ దిరిగి గురువు త్రొడు చఱ్ఱునవాలుఁ బెరికితోషకషాయితాక్షుడై యిట్లు వాక్రచ్చె
 “ఓరీ ! శూరమృత్యు! అన్యసామాన్యాభిమత్య బాణపరంపరాభి మా తజర్జరీభూత కురుకులనాశన ధౌరేయ యోధి రాధేయా ! కురురాజు చెవి లో బోరీగవై కొండెములు నెప్పట నీప్రజ్ఞగాదు. మాపై నీకీర్త్యయున్న గత్తిగట్టి దిట్టరివైరమ్ము మీయందటి చేతులలోఁ బెరిగిన దాక్కానని నభిమన్యునకెఱుఱిచ్చి బాలునొక్కనిఁజేసి పలువురుగూడి చంపితిమికదా యనియైన సిగ్గులేక మీరండలు చంకలెగురవేయుట చాలదా ! సాయంసం ధ్యానుష్ఠాన సమయమాసన్నమాటచేఁ బోవుచున్న మమ్మిటులనుటనీ నీచ బుద్ధియేవెల్లశియకాచున్నది. అచ్చస్ఫుటకముగూడమసియబూసినగాసిజెందున ట్లు నీరాజు నీమాటలకుఁ జెవినిచ్చి చెడుచున్నాడు. నిన్నుఁ జంపఁ బ్రతి జ్ఞఁగొనిన నర్జునుఁ జూచి నీకుభయముండవలయు. ఇంకనొకసారిట్లనే ప్రేరితివేని నీతల వ్రొక్కలగునని యూరకుండెను.

అర్జు— చారిత్ర ! వాలుఁ బెలుకునంతటి కోపమంతలోనే చల్లారినది చూచి తివా బ్రాహ్మణుల కోపము.

చారి— దేవా ! వానికొక కారణముగూడనుండెను. కృపాచార్యుడు పోటుమాట లేలయని కనుసెగఁ జేసెను.

కృష్ణ— దుర్యోధనుడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెనా ?

చారి— దేవా ! దుర్యోధనుడు కాలమహిమచేఁ గాఁబోలు బెల్లముఁ గొట్టినతా తివలెనే యూరకుండెను.

అర్జు— తనమిత్రునిదే తప్ప నిగ్రహించియుండఁబోలు.

కృష్ణ— తరువాత :

గారి— ఇట్లు మెలమెల్లగ యోధులెల్లరు గుడారములు జొచ్చిరి. నేనుప్రళయ కాలాభిల పుష్కలాపర్థునాఘున గర్భారవునుబోలి జేవర ప్రతిజ్ఞావ్రతన

ములు కారవహస్తాలంకృత ధనూవరములు వారిమనోరథములతోడ జాతి క్రింద డొల్లధాతక రాష్ట్రకాంతాగళ విరాజమానమంగళ సూత్రములు పుటుక్కుమని తెగునట్లు మేరువుబోలు నేదునచ్చటినాదముతోఁ గలసి యూడభేరీని నాదములతో నొక్కపెట్ట భూమిసప్తకుల పర్వతములు దిద్ది రందిరుగునట్లు వినవచ్చెను. అటుతరువాతఁ గొంతవఱకుఁ గౌరవశిబిరములు పాడిండ్లవలెనే నిశ్శబ్దములైయున్నవి కానియొకతృటిలో సైంధవశిబిరంబునఁ జెద్దయేడ్పువినవచ్చినది. అదేమనిచూడ సైంధవుఁడు దేవరవచనములాలించి వితిపింపఁదొడంగిన వానితోనాఁడువారును నేడ్వసాగిరి. ఆరోదనము తుద కెల్లరకుఁదెల్లంబయి యుల్లంబుల భేదిల్లమొదలు పెట్టినది. అప్పుడాతఁడు తనకేడుగడయగు దుర్యోధనుఁడిక్కడి వృత్తములవారి వాతావహులచేఁ బేరొలగంబునమెండుసంతసంబున వినుచుండఁబోయి యనాధాంగనవలెఁబెద్దపెట్టున రోదనము జేయనారంభించెను.

అర్జు— (అబ్బరముతో) ఏమేమి! తరువాత! తరువాత!

చారి— తరువాతనోదేవా! కారవయాధవులిది యేమనియచ్చెరువడిచూడ గర్భా ద్యాప్తపగకంబురానున్న కష్టముదెలియక చింతింప రారాజాతురమునదగ్గ రకు దీసిమందలింప నెట్టకేలకుఁ గనులనుండి భాష్పధారలు కాలువలయి పాఱి గద్గదికముతో సైంధవుండిట్లనియె.

శా॥ఓనామిత్రవరేణ్యులార! వినుఁడ ♦ యోనాదుదీనోత్తులన్
నేనేసంగరమందుఁ పాండవులకున్ ♦ నిక్కంపుశత్రుండనో
కానీనన్నెధనంజయుండుపటుసం ♦ గ్రామాంగణంబందురే
పేనాకంబుజొరంగఁజేయునటని ♦ ర్భీతుండనైనిల్చినన్

17

గీ॥ బ్రతికియుండినబలుసాకు ♦ నతులితముగ
మెసవిబ్రతుకంగవచ్చునీ ♦ వసుధయందు
వరకపిధ్వజుఁడాడిన ♦ పల్కునిజము
గాకయుండునేకృష్ణుండు ♦ గలిగియుండ.

18

కావున నాయవి దీనోత్తులని నిరసింపక కరుణార్ద్రహృదయులై నాకుఁబో వ సెలవిచ్చిన నేనిదేప్రాణ సంరక్షణార్థమై నడియడవులఁబడియెదననివెక్కి వెక్కియేడ్వసాగెను.

అర్జు— ఛీ! ఛీ! బాలికాధమా! కులాచారకుతార! ఆడముందా! మాకులముసకల్లుండ
వయి మాకును దలవంపులు దెచ్చుచుంటివి. చార్మితా! యేతచ్చరణాగత ర
క్షణభిరుదాంక్షుడగు సుయోధనహతకుడేమని మందలించెనో నుడువుమువి
నియెదను.

ఛారి— దేవా! యిట్టియధీరాలాపంబు లాలింపఁగురు కుమారాద్యాప్త పర్గంబుమిగు
లవగలఁబొదలిరి. ఇతరసామంతరాజులులోలోననవ్వికొనఁనొడంగిరి. గురుకృ
పాశ్వాద్ధామాది పాండవపక్షపాతులు దేవరకిది యొక్క శుభసూచకముగా
యోచించిరి. అప్పుడు రారాజు కర్తవ్యాంశమాలొచించు వానిఁబోలెనట్టెచి
త్తరువుఁబుటఁజెను. కొందఱుయోధులు తమ కేదిమూఁడునోయనియింటికిఁ
జల్లచల్లగజాజీరి. అంతరాజుతేటిపారఁజూచి సైంధవునితోనిట్లయె.

గీ॥ పాటిపోవఁగనీకేటి • భయముబావ!

నరుప్రతాపమోర్వఁగయోధ • వరులులేరె!

శరగురుండయినద్రోణుండు • వరబలాధ్యుఁ

డైనకర్ణుడున్నిపు • కానకిడునె?

19

కావున నీవిట్టియధీరాలాపంబులవీడి నీవీడుజేరి నీయాడవారలతో సుఖం
బుండము. అనిచెప్పినంత నాతఁడు నన్నుఁజంపుకొననిచ్చయున్నఁ బోనీకు
ము లేకున్ననన్నువదలుము.. త్రిలోకభీకరానేక సాయక నాయకుడైననరుం
డు పరవానరశేఖర ధ్వజాలంకృత దివ్యస్యంపనముపై సుందరపదనారవిం
దమందు మందహాసముఁదోఁపఁ గోదందోత్తమ గ్రాండీవజ్యాటంకార చల
ద్భ్రహ్మాండుడై యంబకపరంపరఁ బర్వచునురువడింప నిలింపులకన్న మా
టయేల సాక్షాన్నిటలాక్షుండెదుర నిలువఁగలుగడనుట నిస్సంశయము. ఈ
నాఁడు బాలునిపోరాటములోపలె మాయలుబన్నుటకు మాయలమారికృష్ణం
డుండెఁగదా! అట్టివారిఁ దేరిచూచుటకును మనకర్ణాదియోధ బృందములో
డకుందురా! కల్ల!కల్ల! నేనీరణమందున్న నాప్రాణములకు నిరాశజేసుక
రావలెఁగానినన్నుఁ గాపాడువారుండరు కావున క్షమించి యనుజ్ఞనిమ్మని
కాళ్ళపైబడెను.

శృంగ — అరణ్యమధ్యంబునఁ దనకైన పాట్టిప్పటికి జ్ఞాపకముజూపెఁగాఁబోలు

చారి— తరువాత నోదేవా! రారాజోడకుండమని లేవదీసి వ్రోణునియొద్దకుఁ దీసుకొనియేగి ఓనినెట్లయిన రక్షింపకతప్పదని కాళ్ళపైఁబడవైచి తానునుబడెను.

అర్జు— ఏమేమి! ఆమహాత్ముఁడేమనెనో!

కృష్ణ— ఈమర్యాదకొడంబడకుండునా?

చారి— దేవా! అప్పుడాతఁడు వారలిద్దరిలేవనెత్తి యక్కునఁజేర్చి యనునయవాక్యంబులఁబెక్కు వక్కాణించి తుదకళయమిచ్చితినని సైంధవునకు ధైర్యముచెప్పి యోదార్చెను అప్పుడాతఁడెట్టకేలకు దృఢపడి యింటికేగెను నేనునిటకు దేవరదర్శనార్థమై యేతెంచితి.

అర్జు— చారిత్రా! చిత్రములు విచిత్రములుగా ముచ్చటించితివిపొమ్ము.

చారి— చిత్తము. (అనినిష్క్రమించును)

కృష్ణ— నేనొకందులకుఁజింతించుచుంటి

మ॥ కదనంబందున సైంధవున్ జెనకుటల్ • కాకుండినన్నీ వెయె

య్యెదొచ్చేయంగలనంచుఁ బల్కితివి;యా • యింపైనవాక్కుల్వినన్

ముదమైవారలు సైంధవున్ రణభువిన్ • బొల్పొప్పరక్షింపఁగా

ముదిపారుంబురికోల్పవాడభయమున్ • మోదంబుతోనిచ్చెఁగా 20

మరియు

గీ॥ ముదుసలియటంచుమనమున్న • గదనమందుఁ

గదలమెదలనీయకయె శుభ్ర • క్కంగఁజేయుఁ

గరుణమైవదలిననిల్వఁ • గలముగాని

యతనిబాణపరంపరన్ • బ్రతుకఁగలమె?॥

అర్జు— (అబ్బురముతో) బావా! మహానుభావ! యెండులకీపిఱికి మందు? యిటు వినుము.

మ॥ గురుడైనన్ గిరిగర్వభంజకమహా • ఘోరస్వరూధత్వరం

దరుడైనన్ ద్విపురాసురోద్ధతిహర • చ్చండోగ్రశూలస్ఫుర

త్కరుడైనన్ గమలానరుండయినసం • గ్రామంబులోరేపున

న్నరికట్టన్ సమకట్టలేడనుటస • త్యంబింకశంకేటికిన్

21

అదియునుగాక మహాత్మా!

ఉ॥ లోకములెల్లబాట్టనిడి • లోటాకయింతయులేకబ్రోచునీ

ధాకకుమీరువాడుగలఁ • డాభువన త్రయమంగుజూడఁగా

నాకిక నేటిభీతికద • నంబుననానొగ లెక్కినీవెయ

స్తోకరయంబుననొరధముఁ • దోలుచుఁబోవఁగదేవకీసుతా॥

22

కృష్ణ— కావునభవదాజ్ఞానుసరణ నమృశిరుండైన నాకిక బిశికిమందుఁబోయకురు
జౌనానది యెటుంగకపోలేదు. కాని నీవిప్పుడు శుచివై పశుపతినారా
ధించుము.

అర్జు— ఏటికిబావా!

కృష్ణ— ఏటికన నేటికి నామాటఁబోటుపోనియ్యక యెండులకోముందు ముచ్చటించెద
గాని యయ్యార్త తౌణపరాయణుండగు శంకరునారాధించుము.

అర్జు— మహాపరిసాదము. (పద్మాసనుడయి చిన్మృదృపట్టి)
జయజయశ్రీమద్ధరిణీధర కన్యామానసాబ్జభృంగా! యుత్తుంగమాతంగవిభం
గా! భసితావృతాంగ! తాండవశేలీసంగా! లీలాధృతకరంగ! మాంపాహి!
మాంపాహి! మారత్తు (అనినిమిలితలోచనుడగును)

కృష్ణ— (తనలో) ఇప్పుడే యితనినంబరమార్గమునఁ గైలాసమునకుఁగొంపోవుదుఁగాక

అర్జు— (నిమిలితలోచనుడై)

క॥ హరుడవుమదీ యపాతక

హరుడవుసకలభువికంట • కాచారకసం

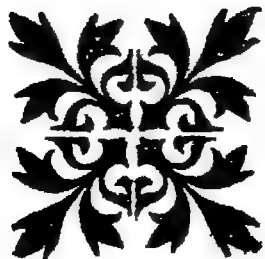
హరుడవు నజ్జానాంధమి

హిరుడవుకావగ దెనన్ను • నెంతయుఁగృపతో॥౬

23

(తోడ నేకృష్ణుడు వానిబట్టుకొనియా కాశమున కెగురుచుయవనిక జూలును)

ఇది తృతీయాంకము.

ఓమ్.

శుభమస్తు.

సైంధవార్జునము.

చతుర్థాంకము.

ప్రవేశము—కారవశిరప్రాంతము

ప్రవేశము—కారవభటుఁడు

భటుఁడు—(పండుకొనియుండి) ఏదియెట్లున్నను భూభారము తగ్గింపఁ బడుటయే యా వెఱ్ఱిగొల్లనికి నాతేనికి సుద్దేశమైయుండును. పోనిమ్ము నాకేల యీబాధ; రాత్రీయంతయు నేడ్పులు పెడబొబ్బలచే నిద్రఁబట్టలేదు. (ఆవులించి) విధ వనిద్ర మఱల మొదలుపెట్టినది: నిద్రపోవుదునా?

2వ భటుఁడు—(ప్రవేశించి) వాని యదృష్టమే యదృష్టము. దరిద్రుఁడు తలఁ గడిగికొ నఁబోవ వడిగండ్లువాన యనునట్లు మనవారెంత గింజుకొనినను పెద్దమ్మ నెత్తిపైఁ ద్రొక్కుచు నేయున్నది. (పరికించి) బావా! బావా!

1వ భటుఁడు—(నిద్ర)నభినయించుచు) ఛీ! ఛీ! నన్నుఁబిలువకు నేను నిద్రఁబోవుచుంటిని

2వ భటుఁడు— బావా! నీనిద్రకు గుఱురేదేమి?

1వ భటుఁడు—గుఱుండుటకు నాదియంత మెలకువ నిద్రగాదు.

2వ భ—మాట్లాడుచు నిద్రించుట నీకొక్కనికే కాఁబోలునేమి?

1వ భ—ఇప్పుడు నేను మాట్లాడుచున్నా ననుకొనుచున్నావా?

2వ భ—ఇంతకన్న విరుద్ధముగా నెట్లయిన నెప్పుడైన మాట్లాడఁ గలనా?

1వ భ—నీవంటివారు వచ్చినప్పుడే!

2వ భ—ఎంత సేపటినుండి యీనిద్ర!

1వ భ—నాకు మెలకువ వచ్చినప్పటినుండియును.

2వ భ—ఈవికటముల కేమిగాని నిన్నటి రాత్రి నర్జునుడు కైలాసమేగినాడట
విన్నావా!

1వ భ—(తటాలున లేచి) నారాయణ! జబ్బేమిటి? చెప్ప! చెప్ప! శైవమతస్తుడు
గనుక నా కైలాసమేగెనంటివి. ఎంతపనిజరిగినది? కృష్ణుడుగూడ వెళ్ళినాడా

2వ భ—ఏడిచినట్లేయున్నది నీయెకసక్కెములు. తుదవరకు విని మఱియేడ్వము
కృష్ణుడును వెళ్ళినాడు.

1వ భ—నారాయణ! మొత్తుకున్నట్లే యున్నది! చావు కబురు సందిగ్ధముగాఁ జెప్పఁ
గూడదని యెఱుఁగవా? నిన్నరాత్రి నెవరెవరేగినారో చెప్పుము.

2వ భ—చావుకబరెక్కడిదిక్కడ?

1వ భ—ఇప్పుడు చావకుండఁ కైలాసమేగినవారెవరు?

2వ భ—కృష్ణార్జునులు.

1వ భ—సరి! సరి! కైలాసమేగి?

2వ భ—అచ్చట శంకరు దర్శించి పాశుపతాస్త్రము సంపాదించెనట

1వ భ—అప్పుడే నీకెట్లు తెలిసినదిరా?

2వ భ—నీనలె నిప్పటివఱకు నిద్రబోయిన నాకును దెలియక పోవును.

1వ భ—అయిన నిప్పుడు చుక్కపొడిచినదా?

2వ భ—చుక్కబొడుచుటయేగాదు సూర్యకిరణములు నీప్రక్కఁజొడుచుటకు సిద్ధము
గానున్నవి. చూడుచుటు.

శీ॥ పాంధజనులనెల్లఁ ♦ బట్టుక బాధించి

బాధించిపోయెనా ♦ పంచశరఁడు

తతఱియోగానల ♦ తప్తముల్ కోకముల్

గలసితావంతలఁ ♦ దలఁచుకొనియె

జంద్రకిరణజాల ♦ సక్తులై స్రవించు

విధుమణుల్ ద్రవతను ♦ విడువఁదొడఁగె

గుక్కుటంబులునిండ ♦ నెక్కిరెక్కలవిచ్చి

కుక్కురో కోయంచుఁ ♦ గూతలిడియె

గీ॥ బరిసరారణ్య బహువిధ • ఫలకుసుమ ప . . .

రిమిశలహరీసమేతవా • తమతులగతి

వీవదోడఁగె వృక్షములపై • విచ్చలవిడిఁ

బక్షిజాతంబు లేఁగెఁబ్ర • భాతవేళ॥

1వ భ—(లేచి యానలించి) బావా! నీవర్ణనలో నానిద్రాసంగతి నేమియుఁ జెప్పితిఁ
కావేమి.

2వ భ—నీవింకముందుందువో లేదోయని.

1వ భ—నీతోఁగూడఁ గృష్ణునివలె నత్తుననికొంటివా?

2వ భ—నాతోవచ్చిన నీవు లేకపోవుదువను జింతయేలేకపోవును.

1వ భ—నిన్నటిదారి తప్పెనాయేమి?

2వ భ—తప్పదా? నిన్న నభిమన్యుఁ డీవేళ నర్జునుఁడును

1వ భ—చచ్చుటకా?

2వ భ—కాదు! కాదు. మనలఁజంపుటకు! రారమ్మపోవువను ఉన్నవాల్గుగడియలు.

బెండ్లాము బిడ్డలఁ జూచుకొన్నవుంచిది.

1వ భ—ఔనాను నిన్నటి నాబ్రతుకు బ్రతుకుగాదు యీనాఁడు తప్పించుకొని
వచ్చినబ్రతుకు బ్రతుకు

2వ భ—ఈనాఁడు బ్రతుకు మనము ముందుఁ దరువాత సైంధవుడునుజముపురమునందే

1వ భ—అంత నిశ్చయము మనకేల (పరికించి) అల్లదిగోచూడు మప్పుడే మన ముసలి

సైన్యములను గుడికి మేకపోతులఁ దోలునట్లు తోలుచున్నాఁడు

2వ భ—అల్లదిగో జూడుమటువైపు పాండవసైన్య మరువడించి పాలకడలి లాగున
మూగుచున్నది. మునుముంచదిగో మనపాలిటి మృత్యురథము.

1వ భ— రారమ్మిక్కడనున్న మాటవక్కాదు.

(నిష్క్రమింతురు)

(వెంటనే కృష్ణార్జునసాత్యకు లేకరథముపైఁ బ్రవేశింతురు)

కృష్ణ—కత్తా! సాత్యకీ! ఎందులకీ వృధాకాలక్షేపము పోయియాధిష్ఠాజ రక్షణా
ర్థమై మీరందఱు నిలుండు,

అర్జు— సాత్యకీ!

ఉ॥ దోణుడు నాడినట్టిపటు • రోవపుబ్రిజ్జలవింటివేకదా
మానక మీరలందఱును • మానవనాథునిఁగాచికోవలెన్
నేనొకఁడైనందు మది • నీవికఁజింతఁగొనంగఁబోకునా
బాణపరంపరలో తగులఁ • బాణకనిల్లురెవారు సాత్యకీ॥

2

సాత్యకీ—మహానుభావ! బావ

గీ॥ దేవతలక్రై న నిన్నాజిఁ దేజిచూడ
రాదటన్నఁబిన్నలగు నీ • రలకువశమె?
యైననీప్రతిజ్ఞలఁ జూచి • నేనొకింత
కాలు నిల్వకయుంటినీ • కదనమందు

ఇచ్చట తాజుఁగాపాడుట కంటివా?

గీ॥ శత్రుభీకరుండౌ వాయు • పుత్రుఁడుండఁ
దక్కుఁగలయోధయాధంబుఁ • బిక్కటిల్ల
దోణునకు మరకగ్రహ • మైన ద్రుపద
సుతుఁడెనిల్వ భయముదర్శ • జనకదేల?
కావున నామనవిఁ జెల్లించి

అర్జు— (అర్థోక్తియందే)

గీ॥ నాదుసంరక్షణార్థమీ • యాదిపురుషుఁ
డైన నారాయణుండుండ • నడలనేల?
అదియుఁగాక యుధిష్ఠిరు • నంతవాని
రక్షణమేకాక యితరక • ర్తవ్యమేది?

5

కృష్ణ— సాత్యకీ! సందేహమేటికి నీవుపోయి యచ్చటనేయుండుము.

అర్జు— నారక్షణముకన్న ధర్మజునిఁగాపాడుటయే ముఖ్యముకదా? నేనిక్కడలేని
తోట నీవుండినదీరును గాన వేవేగపోయి మీరందఱమందరణ వ్యాపాద
పారీణులై కారవనైన్య పారావారమునకుఁ గట్టలెనిలుఁడు.

(అంతఁ డెల్లఁ)

కా॥ ఏడీయర్జునుఁడేడికృష్ణుఁడిటరాఁ • డేలాసమీరాత్మజుఁ
డేడిసాత్యకీ వీరలందఱిపు డెం • దెందుండితోచూడమా

తోడన్ సంగరమందుఁ బోరెదరా లే • వోవేళయున్ మీఁజెవీ
రాడంగఁగలరెన్నో బీరయులఁగా • ర్యంబిత కాలేదుగా॥

(తోడనే రణభేరి మోఁగును)

కృష్ణ— సాత్యకి ! త్వరపడుము. త్వరపడుము చూడుమా దుశ్శాసనుఁడెట్లు
కొివ్వెక్కి కుక్క మొఱుగునట్లు పేరిలుచు రణభేరి మ్రోఁగించు
చున్నాఁడో !

సాత్య— చిత్తము. అర్జునా ! నెలవా !

అర్జు— వేవేగ మేగుము.

సాత్యకి:— చిత్తము. (నిష్క్రమించుము)

(తెరలో)

పంచచామరము.

అరే ! దుష్టుదుశ్శాస • నా ! యేమియంటే !
దురంబందు నిన్నిట్లు • దుంగంగఁజేతున్
దిరంబై గదాదండ • తీవ్రాహతిన్ గా
వరంబింకఁగానీదు • పాణాలఁజేల్తున్ ॥

7

(రణభేరి మోఁగును)

కృష్ణ— కనుఁగొనుమా ! భీమనేనుఁ డప్పుడె దుశ్శాసనుడైఁ బడియె

అర్జు— (పరికించి) చూడుబావా ! యీబాహ్మణునివ్యూహనిర్మాణచాకచ
కృము.

మ॥ శకటవ్యూహముఁ బన్నిమధ్యమునన • భ్లంబొందు నిర్మించిదా !

నికిలోఁగాఁ గురురాజ డైంధవబలా • నీకంబులన్ నిల్పిపా

నికి సూచీవిధమొప్ప నైన్యమునుబ • స్పించెన్ బలోజేతుడై

శకటంపున్ మొనముందునిల్చెగురుఁ డా • శ్చర్యంబుదాకొల్పుచున్ ॥ 8

కృష్ణ— పార్థా ! చూచితివా ! యీదుశ్శాసనుఁడు బాహ్మణుఁడు చెప్పినచో
ప్పుననే విందునాయమ మొండిగర్వముచే వ్యూహములో నుండక యిశ
డు మన భీమునిచేఁ జూపమోదింపఁ బడుచున్నాఁడు.

అర్జు— అందువలననా ! తీవ్రముగానుండవలసిన వ్రోణుఁడు నాకంటేకీ నిండుజ
బ్లికంఠెను జల్లఁగానున్నాఁడు.

కృష్ణ— అట్లుండుట యతనిప్రసన్నతచేఁగాదు నీసంకల్పసిద్ధిచేత !

అర్జు— అట్లెట్లగును. నీప్రసాదముచేతనే యువకొనెదను. మాటలకేమిలెమ్మగుజ్జి
ములపగ్గముల సడలవిడిచివడివడిఁబోనిమ్ము.

కృష్ణ—నీచిత్తమువచ్చినట్లే ! [అనిరథమువడిగాఁ బోవుటసూచించి] చూడుమిదే
యుద్ధభూమి.

అర్జు— అస్మదాగమన నూచకముగాఁ జేవద త్తమును జూరింతువా !

కృష్ణ— ధనంజయా !

గీ || నిక్కముగనీదుగాండివ + మెక్కువెట్టి

గుణముసారించి బాణముల్ + శ్రుమ్మరింప

జేవద తద్ధ్వనికిముందుఁ + డెలుపునవియె

పార్థుఁడునుఁడీ మముఁజంపెఁ + బదిలమనుచు ||

9

అర్జు— నీయభీష్టమేతీర్చెదను (అనిబాణములేయవానినఱుకుచుదూరముగఁద్రోణుఁడు
ప్రవేశించును.)

కృష్ణ— అర్జునా !

గీ || యజ్ఞవేదికాధ్వజమెంతో + యంద మొంద

ధశధవాయతధౌతవ + స్త్రము ధరించి

వరశరాసనమాశుగ + ర్నమాన

దురముసలుపంగఁబరతెంచె + శరగురుఁడు ||

10

అర్జు— బావా ! వేవేగమాతని సమీపింపఁజేయుము.

కృష్ణ— సరే. (అని యట్లు చేయును)

ద్రోణ—(సమీపించి) అర్జునా !

చ|| అతులితసంగరాంగణము + నందునిలింపులకింపునింపన

న్నతిభజ శౌర్యసంపదల + నందిజయించుమి దేధనంజయా!

కృష్ణ— (అర్థోక్తియందే)

పితరులఁబోలిదీవనలుఁ + శ్రీతిమెయిన్ జలుపంగనేఁజరా

జితవిపులుడొ టలికఁ + జిత్రముతా నెధనుర్గురూత్తమా!

దోణ — ఆఖండల నంపనా ! నాదీవనలను మాటయేల ? నరసురాసురాజేయుఁ
డవగుమనినిన్ను బెద్దయుం బ్రొద్దుగారవిచ్చిన గంగాధరుండెప్పుడు నీ
ప్రాప్తయెందుటయేకాక.

మ॥ త్రిజగద్వండుండు రక్షకుండురవిరా • త్రినాథ సేతుండుభ
క్తజనానందకరుండు విష్ణుడగునీ • ధాత్రీ ధవుండెపునీ ;
భుజమైన ర్తిలిప్రీతి పెంపునర • ధంబుకొదొలఁగావచ్చెనో ।
విజయా ! దీవనలేల • వేరణపృ • ధ్వీకార్యసంపత్తికై ॥ 12

కృష్ణ — ఏదియెట్లున్నను గుర్వాశీర్వాదము సర్వారవ్తహరంజేకదా ! గావునఁ
దమప్రియశిష్యు మన్నింపవేడుచున్నాను.

ద్రోణ — కృష్ణా !

మ॥ మనపార్థుండనినట్లు తండ్రినివలెనో • మన్నింపఁగాగంటినే ।
నునువానిన్ దయతోడనట్టులనె నూ • మన్ బోలెపక్షింతునై ।
ననుదుష్కలవశంబునకొ రణమున • న్నాహంబయెన్ గృష్ణ ! దా
నినొ భంగంబొనరింపకుండఁగ నె మ • న్నింతుకొదయన్ బార్థునికొ ॥ 13

అర్జు — మహాశక్తి ! శరగురుప్రసారా !

గీ॥ దేవదేవుబోలిన మీదు • దీవనలను ।
బడయుటే చాలువేటుగ • మన్నగేల ? ।
చల్లకై వచ్చియుంతదా • చకయెమీరు ।
రణమొనర్పఁగ సెలవిండు • రయముతోడ ॥ 14

ద్రోణ — (వికటముగా) కిరీటీ !

గీ॥ కదనమారంభమైనట్లు • కనుఁగొనంగ ।
మనదుభేరీనినాదంబు • వినఁగబడదె ? ।
సశ్యమైయున్న శ్రేధనపుదృః • శ్యంబుకాదె ? ।
యింక నేటికి సెలవులో • యింగితజ్ఞ ॥ 15

కావున వేవేగరారమ్మిదే బాణముల వదలచున్నాను.

(బాణముతేయును)

అర్జు — (దానిఖండించుచు) మహాసుభాతా !

గీ॥ మోవలన నేర్పించదువు • మెదలుచున్న ।

సమరధర్మంబుభంగింప • సాహసింప ; ।

నెడలొచ్చెప్పు గొడికివంత • నేనుసిద్ధి ।

గొట్టకయత్నింపనుండి స • ద్దురువరేణ్య ! ॥

16

ద్రోణ— (తనలో) హా ! హా ! నిన్నటి నాకార్యము బాగుగనెత్తి పొదుచుచు
న్నాడు. ఏమియుచుటకు నోరాడకున్నది. లోనికూడక వీనిబోనిక్తుమన్న
విణ్ణియ్య విరోధ మొకటియే గాక వారాజునకుఁ బ్రబలవిరోధుఁడనాదును
కానిమ్మ కృష్ణుఁడుఁడెఁగదా యేదియోనొక యుపాయమాలోచింప
కపోవునా ? (ప్రకాశముగా) అర్జునా నావలన నేర్పిన విద్యయేకాన
నాకప్పు డెప్పుడు నన్నోర్చినఁగాని నిన్నొక్క యడుగుఁ గదలనీయకు .
(బాణము లేయును)

అర్జు— మహాత్మా ! తమయభీష్టమే తీర్చెదను.

కృష్ణ— (రహస్యముగా) ఏటికీవెరి !

గీ॥ మనలిబాపనితోడనీ • యసమనమర ।

కేలిసల్పుచుంటివికాని • కేవలాంబు ।

ధీసమాగారి సైన్యంపుఁ • దంపుఁగనవు ।

అర్జు— యెటుగుదును నాజీవీరుని • నెట్లువిడుతు ? ॥

17

కృష్ణ— ప్రసన్నవాక్యము లొడించుచుండుమేను రథముఁ బ్రవక్షణమివలొనికిఁ
బోసెత్తును.

అర్జు— పిలువ చూటలకుఁ దరువాతం బ్రసన్న వాక్యములేల ! సముప్త మువచ్చి
నట్లు రథముదోలుము నాయిష్టము వచ్చినట్లుబోరెదను.

ద్రోణ— అర్జునా ? యూరుకొంటివేల బాణములేవిరావేమి ?

అర్జు— మహాత్మా ! తామశరంబులేసిన నేనేయుదు.

కృష్ణ— (తనలో) ఇదేసమయము. (ప్రకాశముగా) గురుప్రవరా !

గీ॥ శల్లిదండ్రులకన్నమ • మ్మెల్లవేళ ।

లందు సాకినమీకిదే • వందనములు ।

(అర్జునపై పుడికిరిగి) అర్జునా మరమాయ • కరదమెక్కి ।

యన్ బ్రదక్షణమునుజేయ • కేగఁదగునె ? ॥

(అనిగఢము సతివేగముగాఁ బ్రవక్షణముజేసి లోపలికేగును)

ద్రోణు— (చిటునవ్వుతో) ఆఁ ! ఆఁ ! కృష్ణా ! మాయకాఁడా ! ప్రవక్షణమివఁచే లోనికిఁబోయిన పెదలుదుననకొంటివా ? వెనువెంటనే నీపీఠపు వ్రక్కలు జేయనా ?

(అనివెనువెంటనే పోవును)

(తోడనేయింబర మాగఁగనునుండి దిగి సౌగంధ్యఁడుత్రవేశించును)

సౌగ— ఆహా ! కృష్ణుని చాకచక్యము ! ఒకలిప్తఁగో రథములోనికిఁ బోవునట్లుచేసెను. (పరికించి) అయ్యయ్యో ! ద్రోణుఁడును వెంటనంటి యెల్లరుముచున్నాడో ?

సౌరభ— (ప్రవేశించి) అన్నయ్యా ! చూడుమా యర్జునుని వెనుకవచ్చెడి ద్రోణప్రయుక్త శాణపరంపరం గత్తిరించి ముందురవడించుమన్న నైన్యమును జించి చెంఁగాడుచుఁ గృష్ణునకు దారిఁ జేయుచున్నాడో ?

సౌగ— చూడు చూడు సౌరభా ! పాపము కృష్ణార్జునులు కుంభ సంభవుని క్రూరనారాచములు విక్షము దూరనొకింత సోలిమఱులలేచిరి.

సౌర— అగునగు నన్నయ్యా ! కాని యీపారుని చలమేచలము. (పరికించి) అయ్యో దాఁటిపోయిరి.

సౌగం— అబ్బబ్బ ! యీద్రోణుని మొగముఁ జూడుము భిన్నతవహించి యెట్లు ముకుళించినదో.

సౌర— అన్నయ్యా ! యీచతురంగముల పాల్గొట్టుండెనో కాంచుము.

నీ॥ కులిశధారాహతిఁ • గూలుధరాధర

పంక్తియో యనఁగద్వి • పప్రకరము ।

పెనుగాలితాకుచే • విఱుగుధారాధర

రాజినానుదృట • రథచముంబు ।

లింగ్రజాలికుకోల • నిట్లన్నమాయమా ।

వస్తువోయనఁగన • శ్వనికరంబు

గాలివానలఁగూలు • కదళికావృక్షసం

తెతులనంగఁజనుప • రాతిసమితి

గీ॥ నరమరాసుగాభంగమై • శట్టిగాండి

వపుకుక్తప్రచండాశు • గ్రప్రకాండ

హతినిగతులు దప్పిక్షీతికి • జతికిలఁబడి

మాయెమైపోయెనురణ • మహినిఁజూడ ॥

19

సౌర— మరమానందశిఖాఁ గాంచనేలేదు. కృతవర్మ యజ్ఞును నడ్డనచ్చెగాఁబోలు
దనరధముపైఁ జచ్చియుఁ జూపనిపీనుంగు భాతిఁపడియున్నాఁడు (పరికిం
చి) అగ్రజా ! చూడు మామిత్రుని పాటుఁజూచి సహించలేక శృష్టార్జు
నులఁ బొదివిపమనగు ప్రదరములవదల మొదలిడిన భోజపతిని.

సౌగం— అగ్రజా ! పాపమాయర్జునుఁడు బంధువని యూరక బాణపరంపరసహించి
వందనఁజేయ వుండనున్నాఁడు.

సౌర— అగ్రజా ! విను మేనోకృష్ణుఁడు వాక్రుచ్చుచున్నాఁడు.
(తెరలో)

గీ॥ బంధువంచునుదయఁజూడ • బవరమందుఁ

బనులుసాగఁగాఁగలవె • యోపార్థివేంద్ర?

శత్రువులఁజేరియున్నభో • జపతియిపుడు

తలఁదలుగఁగాఁబడఁదగున • తందెసుమ్మ ! ॥

20

సౌగం— అరరే ! కృష్ణుఁడిట్లు చెప్పెనోలేదోకాని తను తరక్షణమందే భోజపతిను
ఖాంభోజముగాజూబారి ఖండితభూజమట్ల తేజముతస్వి రధముపయినుండి
పడియె.

(తెరలో)

గీ॥ పిచ్చుకలపైనిబ్రహ్మాస్త్ర • మచ్చుపడఁగ

నెత్తినట్లు కాసునుజేయ • నివరణీప

సమితితో సమరముఁజేసి • జాగునేయ

సమయమేయిదిసైంధవుఁ • జంపవలదె ? ॥

21

సౌర— అన్నయ్యా ! కృష్ణుఁడిట్లని తనరధచోదకసామర్థ్యముఁ జూపుచున్నాఁడు
ఇకగీపీరుఁడువారులేరుసుమా ? (పరికించి) శృతాయుధ ప్రముఖమహార
ధకులు బలములతో సురవడించిరి చూచితివా పీరివలన నేదయినఁ గార్య
మందునా ?

సోగ — ఉండెడిదేమిటి

గీ॥ మనమనుకొనుటయేతడ • వనంగనయ్యె
గానియింతగానరునిపై • గాలుద్రవ్య
రథగజాశ్వపదాతులు • రణధరణిని
బాణజాలంబులొనన • లీనమైరి ॥

22

సోర — పాపమీ సైన్యమంతయు రక్తసముద్రమందు మునిగిలేలుచున్నది కాని
యొక్కరుఁడును నిలువరింపలేకపోయెఁగదా ? అగ్రజా ! సైంధవపతాక
మేమయినఁ గాన్పించుచున్నదా !

సోగం — కాన్పించకేమి ? దూరముగానున్నది.

సోర — అగ్రజా ! దుర్యోధనుఁడెలకో మొసవయిపునకుఁ బోవుచున్నాఁడు.

సోగం — ద్రోణాచార్యునితో మంతనములేమో కాంతుమురమ్ము.

(నిష్క్రమణము)

2 వ రంగము.

[ప్రదేశము.] రణభూమి — [ప్రవేశము] ద్రోణుఁడు విగతరథుఁడై
ద్రోణుఁడు (తనలో) ఆహా ! యీపాండవసైన్యము

ఉ॥ బాణపరంపరాశతమ • పారముగాబరపించిరక్తపున్
సోనలువేమరుకొ గురియ • సొక్కుచు సోలంగఁజేసినకొరణ
స్థానమువీడకెంతయున • దాధృతితోసికతంపుఁ పొత్తగల్
పోనియటుల్ననుకొగవియఁ • బోరొగిభోరని తారసిల్లెఁగా ॥ 23

ఎన్నిమారులు నిలువరించినను సైంధవుని ప్రాణములాగుఁలాగుఁ గనఁబ
డదు ధనుజయుండప్పుడే మూలబలము జీరినట్లుగాననయ్యె పోనియ్యు ఎవ
రి కర్మము వారిది నాయోపినంత పట్టు సమరధర్మ మారణివుచ్చకయేన
డుతును. తరువాతదైవవశము అదైవమనఁగా నెవ్వఁడు ? దేవకీనందనుఁడగు
గోవిందుఁడే (పరికించి) అదేమి రారాజు దుస్తేజుఁడైయాజివదలి నాజతనం
బునకు తోజుచు నే తెంచుచున్నాఁడు మోముఁజూడరోష కషాయితమ
యి యెప్పుచున్నది. ఏమిమాడునోకదా ?

దుర్యో — (ప్రవేశించితనలో)

గీ॥ ఏదియైనసంఘత్వమం • దేవుఁజెందుఁ
దలకొకనిపెత్తనంజైన • దగ్ధమగును
కట్టఁగట్టిన చీపురు • చిట్టిపుడుక
లట్టెవిటుఁగునటెబ్ర • యత్నమందుఁగాక॥

24

(ప్రకాశముగా) కుంభసంభవా ! నమస్కారము.

ద్రోణ—రాజరాజా ? ఇష్టప్రాప్తిరస్తు.

దుర్యో— (వికటముగా)

గీ॥ తమరివంటియోధులురణ • ధరణియందు
మెలఁగనిష్టములకుఁబోటు • కలుగఁగలదె
ఏమియిట్టులవికటంబు • లెసఁగుచుంటి
జెట్టిలోటులుయోధుల • కిపుడుగలిగె ? ॥

25

దుర్యో— మహానభావా ! లోటేమున్నది

గీ॥ కప్పయెలుఁగుపాములుతేనెఁ • గప్పఁబడిన
కత్తులీరణమునఁదిరు • గంగఁగంటి
నందుముఖ్యుడవీవైతి • వనఁగలానె ?
యెంతచెడినశిష్యుండనై • యేడ్వఁబట్టి ॥

26

ద్రోణ—ఏమేమి ? సుయోధనా ! నీవేనాయిప్పుడు మాట్లాడుచున్నది ? జయము
కానలసినవాఁడవేనా నీవు ? నాయందుగురుత్వమున్నదా నీకు ? ఏమంటి
వేమంటివి? (కప్పయెలుఁగు పూర్వోక్తపద్యమునుజదివి)నిదియేనా?
నీతెలివికిచాలసంతసించితిని.

గీ॥ కొండెములుజెప్పుదున్మక • ర్ణుండొకండు
ముష్కరతగల్గునీదుత • మ్మండొకండు
నీకులమునకునాశంబు • నిక్కముగను
దేసమర్దులెసమమ్ము • దిట్టెదేల ? ॥

27

దుర్యో— (కోపముతో)

ఉ ॥ చాలునుజాలునింకమనః • జాలియొకింతయులేకయంగభూ
పాలునీదిట్టఁజొచ్చితివి • పాపమటంచుఁ దలంచకేనరుం

దాలమునేయఁబోవఁబ్రయ • మైమునదాటగనిచ్చితోర ! పా

ల్మాలికఁజేసిసైంధవుని • మాకికడక్కఁగ నియ్యవయ్యయో ! ॥ 28

ద్రోణ— దుర్యోధనా ! బాగుగా వాఁగితివి.

చ॥ అగునగునే నెనీకిచట • నంతయు మోసముపెక్కుజేసిన

ట్లగపడుచుంటవంతలగు • నా మునునాద్రుపదాత్మజాంగనన్

నగఁబొగులంగఁజేయుతెగు • ఎక్ నినుఁజాట్టుకయున్నవన్నఁగా

వఁగఁదరమా ఖలాత్ములను • బారుడకనొకపెద్దనాయటన్ ॥ 29

నీనీచబుద్ధి పోనిచ్చుకొంటివిగావు నాయధాశక్తి వినియోగించి సరు

నిలువరింపఁ జాలకున్నను వాని సహాయమొనర్పఁబోవు నీపాండవులనాటం

కవటచు నాపెనీవీయవవాదమువేయ సాహసించితివే ! సైంధవుఁగాపాడు

కొనుటకయేకదా నీయాప్తవర్తముతో సమగ్రముగానిత్తి నన్నొక్కని

నీమొననేడువమనిరి. కాని ! కానీ ! కృతఘ్నులకుఁ జేయునుపకారమను

కొనెదను. కొండెముల ముండకొడుకగు కర్ణుండుండెఁగదా ! నామాటయే

టికి వాఁడుండువెటకు నీమొండిబుద్ధి యిట్ల నేయుండును.

దుర్యోధ—(అర్థోక్తియందే)

ఉ॥ కొండెము కొండెమంచుఁగడు • గ్రూరముగావచియించెదేలనీ

భండనధర్మమొక్కతటి • బాగుగఁగాంచుమినిన్న శేయిశే

నుండఁగనేటిభీతియని • యూరకసైంధవుఁజంపనుంటిపా

రుండవొనీవుమాగకాణగు • రుండవొమాకిటమారకుండవో? ॥ 30

ద్రోణ— సహభావ ! చెప్పుదెబ్బ గొట్టితివి. నీవనినట్లు నేనిప్పుడేకాదు పారుడఁ

గాక పోవుట !

నీ॥ గాలిచూలికివీరరు • గరళంబుఁబెట్టఁజూ

చిననాటనుండిబ్రా • హ్మణుడఁగాను

లాక్షగృహదహన • మీక్షించిలజ్జతో

నొరగుదినమె ధరా • మరుడఁగాను

కపటంపుజూదంబు • గాంచియూరకయున్న

తోజూనుండియును బా • రుండఁగాను

పాంచాలిమానఁబు ♦ భంగించుమిముఁజంపఁ

దివురనినాఁడెనే ♦ ద్విజుఁడఁగాను

గీ॥ సూన్యతాలాపులగుపాండు ♦ సూనులందుఁ

జేరకేయధర్మలగుమీ ♦ వారిఁజేరి

బ్రాహ్మణత్వముఁజేరిచిదా ♦ రాభ్యగ్యుఁడైతిఁ

గాననేటికిదూషింప ♦ మానవేంద్ర॥

13

ఛీ ఛీ ! నీబుద్ధితెలియవచ్చినది. చచ్చిచెడి నేనిచ్చటఁ బోరిపోచ్చెము లేక యీపాండవుల నిలువరించుచుండ నిదియంతయుఁ బోయినదేమి ? ఇక నేదియో మాఁడుననియెంచి నామీఁద నీలాపనింద న్యాయముగా నున్నదియా ? గదాయుద్ధపారీణుఁడవని పెద్దబిరుదుఁ దగిలించుకొన్న నీవును బాణవిద్యా కాశలుండని పేరుపొందితి ననుకొనుచున్న నీనెచ్చెలి కర్ణుండును నర్జునుని నిలువరింపరాదా ? ముసలిచాపని నేనొక్కఁడనేనా నీకు దొరికితిని. పడుచు తనపు గర్వముచే మిట్టిపడుచున్న నీతమ్ములే మైరి నీముద్దుల మేనమామ రాజ్యమంతయు బహున్యాయముగా నార్జిం చి యావాలచుద్దండేసి నీకర్పించిన మహాత్ముఁ డిప్పుడేమేనియు సహాయ ముచేయలేక పోయినాఁడా యాశకునిగాఁడు. పోపొమ్ము యిట్టి యసం దర్భపు వాక్కుల వక్కాణింపక బుద్ధితెచ్చుకొనుము.

దుర్యోధ— మహాత్మా ! (పశ్చాత్తాపముతో)

గీ॥ తమ సెలవురీతినడువను ♦ తమముగాదె ?

కార్యకూరతనాడువా ♦ క్యములలెక్క

గొనకపుత్రునివలెఁజూచి ♦ ననుక్షమించి

పోవనెలవిండుదీవించి ♦ పోరిలోకి ॥

32

మఱియు నాచార్యవర్యా ।

క॥ తృటిలో సైన్యమునంతయుఁ

బటుబాణప్రహతిఁగలఁచు ♦ పార్థుఁగనినే

నటనిలువలేకపల్కితిఁ

గటువాక్యంబుల ఊమించి ♦ కావుమినన్నున్

33

(అనికాళ్లపైబడును)

ద్రోణు— [లేవదీసి పోనన్నఁడై] లేలెమ్మ ! రాజా నీవు నలమాయశ్శబ్దాప
యు నొకటియే కాని వేఱుగాదు. నీపల్కుల కావంతయుఁ జింతలేదు.
నేనొక కవచమిచ్చెద దీనిఁ దొడిగితివా నిన్నెవరు జయింపలేరు దానితో
నిప్పుడపోయియర్జును నెదురించుచు పొమ్మ నేనిక్కడ జాగరూకుఁడనై
యుండవలెను. [అనికవచమిచ్చును]

దుర్యో— [తీసికొని] గురూ త్తమా ! సెలవా ?

ద్రోణ— సరే ! పొమ్మ .

నిష్క్రమింతురు.

శ్లోక వివరంగము. శ్లోక

ప్రదేశము—రణభూమియే

ప్రదేశము—కృష్ణానదులు రథానాథులై

కృష్ణ— అర్జునా !

గీ॥ ప్రాద్దుపొడిచినప్పటినుండి , పోరుసలుపు

మంటి నుక్కరీతివిసుగు • నొందకహహ !

యేమిచెప్పుదు నశ్వంబు • లెంతమాత్రం

మైననడుమున్న పలుగుల్ • మేననంట ॥

34

నైదిధవుఁడుఁజాల దూరములోఁ గాన్పించుచున్నాఁడు నీకైనను దెగి
తెంపుజేసి ముందునకు సాగకుంటివి. ప్రాద్దునుజాల వాల్చినది. నాకు
నేమియుఁ దోచకున్నది.

అర్జు— ఏటికన్ని చదివెనవు ?

గీ॥ ప్రాద్దుపోయిన నేనెట్లు • దిగ్దగలనా

అడ్డువచ్చుచీరులవీడి • యరుగనగునె ?

రథ్యములకోసతేమైన • రథముఁదిగియె

పోరుదునునంతతోవాసె • బొందుపఱచు ॥

35

కృష్ణ— [సాశ్చర్యముగా] ఏమియీసాహసము. త్వక్తరథుఁడవై మిట్టిగతితో
బోరెనవు ?

అర్జు— బావా ! నీయవ్యాజకరుణా కటాక్షము లేక్షణములో నాపైఁబడెనో య
ప్పటినుండియే నాకీసామర్థ్యము. యెందులకీప్పధా పాదము. దిగుదిగు నీవు
గుర్తిమల బాగుజేయుము. [కృష్ణుడుదిగఁగా నేదానునుదిగును.]

కృష్ణ— పార్థా ! నేబోయి యచ్చటనే బాగుజేనుకొని తీసుకవచ్చెద .

(అనిరథముతో నిష్క్రమించును)

[నేపథ్యమునఁగలకలానంతరము.]

గీ॥ అర్జునామనపైనిది • వ్యాస్త్రసమితః
బర్హుచ బలంబులే తెంచఁ • బదిలముసుమి
గాండివ్రాపము కశరాళిఁ • గావరంబ
డంచి మాదురక్షణముఁగా • వించుమిపుడు ॥

36

అర్జు— గీ॥ నందనందన | యిందుఁగం • దొంద నేల!

కాంచువారి దగ్ధంబుఁగా • వించుచుంటి

దివ్యశరపరంసరలేసి • తృప్తినినిపుడు

గుర్తిములమాత్రమిపుబా • గుసవిరించు॥

(అనిబాణములేయఁ బెద్దయగ్నిజ్వాల కనంబడును)

కృష్ణ— (పృవేశించి యానందమున నర్జునఁ గొఁగిలించుకొని)

చ॥ అరరే! విరోధిమధ్యమున • నశ్వములన్ సవరింపఁ జేయునీ

వరశరశక్తి యద్భుతము • పార్థ ! యిఁకొక్కటి ముచ్చటించెదన్

పారులు జలంబుఁగొరియన • యంబునోగర్పచునుండఁగావునన్

సరగున వానికిన్ జలమొ • సంగినగాని మెలంగలేవునూ

37

అర్జు— బావా! నీకరుణయునునది యున్నయెడల నది యెంతపని? చూడుమిష్టదు-

గీ॥ నేనే పితృభక్తుడనయితి • నే నిసురలు

నన్నుమెచ్చుట నిజమేని • యన్నధర్మ

జుడిలసత్యవంతుడేయైనఁ • బుడమి పగిలి

జలము బైటకెగరెడినా • శరవరమున॥

38

(బాణమేయ భూమినుండి జలము జమ్మని యెగురుసుతోడనే దుందుభులు
తదువాతనాకాశమున)

మ॥ భళిరే! యర్జున నీదుశౌర్యగణిమన్ * వర్ణింపఁగా శక్యమే
నరనారాయణులన్న మీరలెకదా * నవ్యప్రభావంతులై
ధరణీచంద్రభసూర్యున్ దమయశో * ధావశ్యున్ బర్హిభా
సురసంపత్ప్రభులై విరోధిహరులై * శూరాత్ములై క్రాంతి 40

కృష్ణ— అర్జునా! వింటినా! దేశతలపలుకులు (అనిలోనికిఁబోయి రథముతోఁబ్రవేశించును)

అర్జు— రథమధష్టింతు నా (అని యెక్కి)

కృష్ణ— [తాను నెక్కి] అర్జునా కనుంగొనుమీవాజులవేగము! నీయాశుగములకన్న వేగముగాఁబోవుచున్నవి నుమా!

(అంతఁదెరలోఁ బెద్దకలకలము)

కృష్ణ— ఏమిదియింతచప్పుడు

అర్జు— మఱిమియులేదు. రారాజుగారి సంరంభము నాచేతి శాతబాణములఁ జవిజూచుటకై యేతెంచుచున్నట్లున్నది.

[తెరలో]

శా॥ ఓరీ! యర్జున యోరి! కృష్ణ! నిలుఁడి * యొక్కింత నేపచ్చేటన్

రారాజాశుగజాలమేయుచుభవ * త్స్పృణంబులన్ బీల్చెడిన్

అర్జు— రా రా వేగమీరమేల పశువా! * రా రాజవే నీవునున్

ఘోరాజన్నిను దుష్టమార్గణములన్ * గుప్పించి యేడ్పించెదన్ ॥ 4

మర్యో— [సారథిద్వితీయుఁడై రథముపై బ్రవేశించి] అరే! దుష్టత్మా

శా॥ ఏమంచిప్పుడు పల్కితోరి తులువా * హీనప్రచారాత్ములై

భామన్ బల్వురు కూడుటే యశముగా * భావించితే బాలికా!

అర్జు— భామన్ బల్వురు గూడుటే పరునియం * బన్ గూడయత్నించుటో

యేమోమాతము ముందునాకు రణమి * మ్మింతేని ధైర్యంబుతో॥ 42

కృష్ణ— వరురాజా! శూరన్మున్య!

ఉ॥ శూరుఁడవైరణస్థలియ * శోలలనాదరణాదటన్ గనన్

బీరములాడనేల గెలు * పే వినుపించును శౌర్యధైర్యముల్

మర్యో— పీరుడనేనటంచుఁగడు * బ్రేలకుమారి మురారిభీరువై

ద్వారక నీటఁగట్టితివి * దానికతంబుఁ దలంచుకొమ్మిఁకన్॥

చీ! చీ! నీపారుషము గూడలెక్కకుఁ దెచ్చుకొని మావంటి
శూరుల నధిక్షేపింపఁజొచ్చితివి . చాలుఁజాలునింకనూరుకొని
మావంటివారలకుఁ దేరుదొలి బ్రతుకుము

కృష్ణ— జౌనాను నీవంటిశూరుఁడనే నెట్లగుదును నీచేసినయుద్ధము లొకటియారెం
డా! నీపాట్లు నీకేజ్ఞాపకముండవు నేఁజెప్పెదవినుము
గీ॥ ఏనునీవంటి వీరుఁడ • నెటులనగుదు
ఘోషయాత్రలఁజేసిగ • గోలుబడితి
నా?విజయుచేతఁగొప్పగో • యంగఁబడితి
నా? తమరిబోటిశూరుఁడ • నాటకందు?॥

దుర్యో— నిక్కముగాఁగానేరవు

అర్జు— [అస్థోక్తియందే]

గీ॥ ఓరి! దుష్టాత్మయిపుడైనఁ • జేరిశరణు
వేడిన విడుతుఁగానినీ • పీచమడఁతు
దేవదేవుని విష్ణునిఁ • డిట్టగడఁగి
తొర! యొరికురుకులకు • తార కూర॥

దుర్యో— [అర్జునుతో] చీ! చీ! మూఢాత్మా! సిగ్గులేక యేమనిబోయితివిరా కుక్కా
చ॥ తినుటకుఁ తిండిలేకయితి • దీనతఁగానలఁ బట్టియేడ్చునీ
యనుజులు నగ్గిజుల్ కలిసి • యాయదువంశకుతారుపాదముల్
వినయముతోడఁ బట్టుదురు • వేదవిదుండని రాజ రాజనా
ప్రణమదరాతుడన్ బశువు • పాదముఁబట్టఁగ నాకు నేటికిన్॥
అదియుఁగాక శతాత్మ! దుర్మార్గుఁడగు నీకు సరిపోయినదికాని యీవే
నత్కులమందుఁ బట్టినవాడవైన నీవెఱ్ఱిగొల్లనిఁ జేర్చుదువా?

కృష్ణ— ఓరోరిమరాశ్త్ర నీనెలతమృగగుణంబులు పోనిచ్చుకొంటివికావు నీకునెప్పుడు
నిదియేయేడ్చుయిపోయినది కానీనునిమాటల వీనులఁబెట్టి నీనోటికివచ్చినట్లు
జేరిగడఁగితివి నీపోకాలము తటస్థించినది. ఇంక నెంత యైదారుటన
యాయార్భాటము ఇంక నైన బుద్ధిఁదెచ్చుకొని నీదామాదులగు పరిశోగల
సి సుఖింపుము

దుర్యో— ఓరోరి! తుచ్ఛా! పాఱుబోతా! యింతయుద్ధము జరిగిన తరువాత సంతి,
జేయవచ్చితివటరాఖణాత్మ! యిప్పుడు నాబాణాన్ని జ్వాలకుశలభములుకాక
బ్రతుకుడు తరువాతఁ జూచికొందము.

అర్జు— చెట్టుచచ్చుకాలమునకుఁ బుట్టుకుక్కమాతిసిందెలవలె మీకులము నాశన
మొనర్పఁ జుట్టితివిరా పశువా! మీపాపములువర్ణించుటకు సరియైన పద
ములేలేవురా! మీరలుద్భవింపకయే పోయిన సీకులమున కిట్టిచేటుమాఁడు
నా? యీదేవదేవు దిట్టినీనాల్కపడకుండుటకు గారణమునీకర్మానుభవ
మింకఁదీఱలేదు

దుర్యో— ఓరోరి! జాల్ముఁడా! సపుంసకా! స్త్రీవంచకా! నీబోటియాఁడముం
డల కీతఁడు దైవము కాబోలునేమి. యితఁడే దైవమా మాధుఁడా నక్క
యొక్కడ దేవలోకమెక్కడ?

మత్తకోకిల— చాలుఁజాలునిఁకేమికావలెఁ + జక్కఁబల్కితిమాధుఁడా
యాలగాపరియైనగొల్లఁడ + హావికుంతనివాసుఁడే
పోలఁజూడఁగనిద్రజాలిక + పూరుషుండుమహాత్ముఁడే
యేలయింకవృధావివాదము + లిద్దరిన్ సమయించెదన్॥ 47

అర్జు— కృష్ణా! పాకము ముదురుచున్నట్లున్నది! సెలవా?

కృష్ణ— అతఁడే సెలవడుగుచున్నాఁడు జాగేల?

అర్జు— ఓరోరి! దురాత్మ (బాణము లేయవానికిఁ దగలకయేక్రిందపడును)

కృష్ణ— (ఆశ్చర్యముతో) గీ॥ అర్జునా! యేమిచిత్రమి + యధమునకును
బాణజాలంబుదగులక + మానియుండె

అర్జు— ద్రోణుఁడిచ్చినకవచంబు + వానినిలిపె
గానియిప్పుడెసమయింతుఁ + గాంచుమిత్పటి॥ 58

నేనిదే సర్వకవచఘ్నంబను దానిసంధించియేయుచుంటిని

(యేయదాని నశ్వద్ధామ నటకును)

కృష్ణ— అయ్యో! దీనినడుమనే యశ్వద్ధామత్రుంచినాఁడు పోనిమ్ము మఱ
సంధించుము.

అర్జు— కృష్ణా?

గీ॥ దీని నేరునుమరలసం • ధింపరాదు

కానఁగాంచును నేనుసం • గామభూమి.

వానిచేత నెకవచంబు • వదలఁజేసి

పారఁగొట్టుదుశరపరం • పరలనేసి॥

49

[అనిబాణములేయ దుర్యోధనుని సారథి రథ్యములుగూలును.]

మర్యో— [తనలో] ఆహా !

క॥ ఏమీయితని శౌర్యము

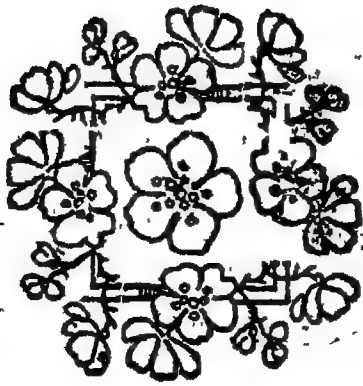
సామంతంబగుకవచము • జక్కగదునిమెక్

నామానముదక్కు నెసం

గ్రామాంగణమందునిలువఁ • గాఁబారవలెన్ ॥

(అనిపాటిపోవును తోడవీరును నిష్క్రమింతురు.)

ఇది చతుర్థాంకము

ఓమ్

శుభమస్తు.

నై ం ధ వా ఙ్గ న ము .

ప ం చ మా ం క ము.

ప్రదేశము-రణభూమి

ప్రవేశము-పూర్వోక్త భటులిక్తురు-

1 ప భటుఁడు-బావా! బ్రతికియున్నావా?

2 ప భటుఁడు-చావఁగా మిగిలినాను.

1 ప భ-ఎవరుచావఁగా మిగిలినావు?

2 ప భ- నేనే.

1 ప భ-నీవుచావఁగా నీవెయెట్లుమిగితివి?

2 ప భ-అదే! చిత్రమా? నాదేహమిప్పుడు చావలేదు నాప్రాణములు చచ్చినవికను
కనే నేను చావఁగామిగిలినాను.

1 ప భ-నీప్రాణములు చచ్చి నీదేహములేదనఁగ?

2 ప భ-నీమొగము! చంపుచున్నావు! పెద్దమ్మా! నాప్రాణము లీలాకములోకేవు
నాకన్నముందేగి యచ్చట నాకుబసమొదలగునవి గుదుర్చుటకుఁ బోయినవి

1 భ- ఎక్కడ?

2 భ- నీరస్వర్గములోఁ

1 భ-అదెక్కడ?

2 భ-అది యిక్కడకు దాదాపుగా రెండుమైళ్లుండును.

1 భ-నీప్రాణములకుఁ దోడెవ్వరులేరా?

భ-తేకేమి డబ్బది పద్మనొకండుగురు ముందేగినారు.

1 వ భ—ఈకందాయింపంతా యెవరు?

2 వ భ—ఇంక నెవ్వరు మనపాలిటికిదినమర్జునుడే!

1 వ భ—అయిన నీప్రయాణము నిశ్చయమన్నమాటే?

2 వ భ—నీతోపాటే!

1 వ భ—నేనీకందాయింపులోరాసు.

2 వ భ—మఱియెవ్వరున్నారు?

1 వ భ—సరి సరి యెఱుంగరాయేమిటి? అర్జునుడేమంబు తెలియక సాత్యకి బ్రతిమా

లి ధర్మరాజుగారు మనపాలిటికి యమధర్మరాజులగుననే పంపినారు

2 వ భ—ఆ! ఆ! మన ముసలాని దాటినాడావాడు?

1 వ భ—ఒక్కనమస్కారము లంచముఁ గొట్టులోనికిఁ బోనిచ్చినాడు

2 వ భ—అయిన నీవుగూడ సిద్ధమేయన్నమాట

1 వ భ—ఆ!

2 వ భ—మఱిపదపద

(నిష్క్రమింతురు)

1 వ రంగము.

ప్రదేశము—రణభూమి

ప్రదేశము—ధర్మజ భీములు

భీముడు—మహాత్మా!

శా॥ అన్నామీరిటు దుఃఖమొందఁదగునా • యావంతయున్ జెప్పకే

యెన్నండైనభవద్వచోనియతికిం • తేదప్పినేనుంటి నే

మన్నింపన్ దయఁజూచినాకుఁదృటినిన్బ్ర • హ్మాండమాకార్యమై

నన్నిండారుముదంబుతోఁ దెలుపుఁడా • నండంబుతోఁజేసెదన్॥

ధర్మ—(కన్నీటితో) అనుజా భీమసేనా!

మ॥ మునుముందొక్కట పాంచజన్య నినదం • బున్వింటినేకాని పా

ర్థనిశంకధ్వనిరాక సాత్యకినినెం • తో తొటిపాటొందిపం

పినవాడున్ నరుఁజేరవట్లగపడెన్ • భీమంపుసంగ్రామమం

డున నెట్లుండెను యర్జునుండకట!

(అనిపైజెప్పలేక భీమఁ గొగతించెకొనియెడును)

భీము—

...

...

గం • దున్ బొంద నేలన్నయా!॥

2

(అని గూర్చుండఁజెట్టును)

అగ్రజా! శాంతింపుము

ఉ॥ శోకము బొంద నేలమది • జూచిన నాతని కేమి లోపమా

హా! కమలావిభుండరద • మాలములొ నొగలెక్కితోలఁగా

నాకపి శేఖరధ్వజము • నల్లలవాడనభంగవాజుడై

నాకవిభూదృశ్యుండు కద • నంబున గాంధీవ మెక్కువెట్టనే

లోకమునంగలండతని • రోషకషాయితదీప్తిఁజూడఁగా॥

3

కావున నావంతయు వెఱవఁ బనిలేదు యథేచ్ఛలైతమరిచ్చటఁ బారిపో
చ్చెములేక యుద్ధముజేయవచ్చు.

ధర్మ— తమ్ముడా!

గీ॥ ఏన్ని నెప్పిన నామన • నేమొకాని

నెమ్మదించ కభయముతో • నిండియుండఁ

గాన నెట్లైన నీవిప్పు • వానిఁజేరి

విజయవార్తలఁద్వరలోన • విశదపఱచు॥

4

భీము— గీ॥ ఏనెయిటనుండిపోయిన • నీగురుండు

తనప్రతిజ్ఞల నెరపనే • మనఁగలాను

ధర్మ— నెరపుటెట్టులవానిస • మరమునందు

జంపఁబుట్టుదృష్టద్యుమ్ము • డింపుఁజెలఁగ॥

5

తమ్ముడానీ వెన్ని జెప్పినను నామనుస్సన కెక్కుటలేదు నాకైచింతింప
వలదు. నీవేగకతప్పదు.

భీము— అట్లైన నోయగ్రజా! నీయుష్టము పచ్చినట్లెయ్యనర్చెదను శాంతులరగుచు

(తెరవంక దిరిగి) బావా! బావా! (అనిపిలుచును)

తృప్తద్యుమ్నఁడు—(ప్రవేశించి) బావా! నమస్కారము (ధర్మజునకు నమస్కరించి)

వృకోదరా! ఏమిరావించినది?

భీము— ఏమియూలేదు

గీ॥ పూజ్యుడగు ధర్మజునిపట్ల • పూన్కి-తోడ

జాగరూకుడవైయుండ • సమయమయ్యె

నేనిదే యర్జునునిజూడ • నేగుమంచ
నాజ్జేసిన వల్లెయం • చరుగుచుంటి॥

6

దృష్ట— బావా!

చ॥ కరువలిచూలి! యేటుకిటు • గట్టిగనన్యనకు వలె వచ్చిం
పరణములో గురుండునర • పాలునిఁ గన్నులనెత్తి చూడఁగాఁ
దరమఁడె నాదుప్రాణమున • దాతను పందుమెలంగుచుండఁగా

సరగునబోయి ధర్మజుని • శంకలదీర్పు బకాసురాంతకా॥

7

భీము— అట్లెయిన నేనిదేపోయెద! మహాత్మా! సెలవా(ధర్మజునమస్కరించి)

ధర్మ— (సంతోషముతో) పోయివేగ మేవానిఁ జూచినట్లే సింహనాదమొనర్చుము.

భీము— చిత్తము (నిష్క్రమించును)

ధర్మ— ద్రిపదాత్మజా! కనుంగొనుచున్నాడె దోణుని మనభీముఁడు సమీపించి
నాఁడు ఆహా!

దృష్ట— బావా! చూడుమా ధనురాచార్యుఁడా మృగశతంబులఁబుంఖానుపుంఖంబుగా
నపారపారాపారముగునట్లు కృపారసంబు చిటునగవు నెపంబున జైటక
వెలువడుచుండ మన వృకోదరు దాకినాఁడు అయ్యో చూడనేలేదు మన
గాలిచూలిచేఁ జాలసైన్యము గూలినదినుండే

ధర్మ— వినుమా మహాసుభావుఁడగు కుంభసంభవుఁడేదియో మండహాసముతోఁగూడి
న ముఖారవిందఘృద మొంద వాక్రుచ్చుచున్నాఁడు

(తెరలో)

క॥ చలమున ననునీతిటనీ

బలమొప్పఁగ గెలిచికాక • పశమే మొనకునో

గలయక సారఁగా నీత

ముఁడనుమతుండీయియెకాదే • మొససారఁగతిగెల్గో॥

దృష్ట— (సంతోషముతో) బావా! ధర్మరాజా కార్చుము కాంచుము.

గీ॥ తమ్ముని విషయమనినవా • కృమ్ములకును

కోపరసముబ్బు బెబ్బుతి • కూకలట్ల

బొబ్బరించుచు మొగమెరు • పుగదురంగ

భీకరంబుగఁబల్కెడి • భీముఁడీతిగా॥

9

(తెరిలో)

క॥ ఏమీ మానరుఁడొక్కట

సామాన్యపురధికునడిగి • సైన్యముజూరు నే

భీమపుసురబలమైనన్

దామసునఁబఱపుఁగాక • ధనురాచార్య॥

10

ధర్మ— అయ్యో! ఇంక నేనియో యనుచున్నాఁడు మీతో నెవ్వఁడును సామయిక
పోయెఁగదా

(తెరిలో)

చ॥ మొనఁజొరగాభయంబున న • మోనమయంపు సైన్యంబునల్కన

ర్జునుఁడనుగానుసుమ్మపటు • రోషకషాయతదీవి తేక్షణ

ప్రణమదరాతిజాబుఁడఁగ • రాశగదాలలితుండు భండనం

బున గురువంచునిన్వదలఁ • బోలునె శత్రుఁడనై మెలంగఁగా॥

[తరువాతఁబెద్దకలకలము]

ధర్మ— [ఆతురముతో] ఇంక నేనున్నదిక నేనున్నది! కట్టాడుపదాత్మకా!

మ॥ గదసారించిమహోగ్రకోపము కలం • గన్ద్రోణుపైనేయన

య్యది పృథ్వీతలమెల్ల బెల్లదరఁగా • నాశ్చర్యమైపోయివే

చదిపెన్ సారధిరధ్యముల్ రథముతో • జచ్చెన్ గురుండకక్కటా

కదనంబిట్టుగు రూత్తముల్ చనుటకే • కాబోలుఁకావించుటల్॥ 12

దృష్ట— మహాత్మా! విచారించెదరేల!

గీ॥ గురుండితరులచేఁగూలుటల్ • జరగునటవె?

వానిమృత్యువునేనెయ్యె • పరఁగుచుండఁ

గాంచుమామూలమెలమెల • గదలుచుండెడి

బృథివికిని దాఁటిదెబ్బద • ప్పికోనఁబోలు॥

13

భయములేదు నగవకుఁడు:

[అంతఁదెరిలోఁ బెద్దకలకలము]

ధర్మ— అదేమికలకలము?

దృష్ట— మతేమియులేదు. దోనిని పరాభవము గన్నులారఁజూచిన మనవారి భేరిని నాదములు నుద్దండభ్రజాదండుడైన భీమనేనున కడ్డురాలేక పాటిపోవుకొరపులయార్పులును జయోత్సాహుడై మన గాలిచూలిచేయు సింహ నాదము నొక పెట్టనంత కలకలమైనది

ధర్మ— కనుగొనుమల్లదె మఱలనొక తేరుగూర్చుకొని వడముడికడ్డుపడి బెడిదములగు సంపజౌపములు గుప్పించుచున్న యాదోనిని

దృష్ట— [పరికించి] అదేమి భీషుఁడు తేరుడిగ్గ నుటికినాఁడు
[మఱలపరికించి యానందముతో] హాయి! హాయి!

బావగారూ! పరికింపుఁడు మీతమ్ముని పరాక్రమము

గీ॥ బిట్టువానకుఁదలయొగ్గు • వృషభమట్లు

దిట్టరియిపోయి గురుని • తేరుచేత

బట్టివిసరివిసరిపాఱి • వైచెనహహా |

యిట్టిధీరుని నేనెందు • నెఱుఁగనెఱుఁగ ॥

14

(తెరలోఁబెద్దకలకలము)

ధర్మ— (సంతోషముతో) ద్రోణుఁడల్లదిగో మెలమెల్లగఁ దెల్లమొగముతోమొనకు బాటివచ్చుచున్నాఁడు.

కృష్ణ— బావా! బావా! పరికించుమదే దూరముగా నాబకాసురాద్యనే కరాక్ష సాంతకుఁడైన భీమునకెట్లు కురుసైన్యముపెన్ని చ్చిపరువం జొచ్చినదో!

ధర్మ— దూరముగా నుండుటచే నతఁగాఁ గనంబడలేదు.

దృష్ట— జౌనాను.

(తెరలో సింహనాదముతోఁ బాంచజన్య దేవదత్త ధ్వనులు వినంబడును)

ధర్మ— (ఆనందముతో దృష్టద్యుమ్నుఁ గాఁగిలించుకొని) ద్రుపదాత్మజా! నాకు గర్జరసాయనమగు సింహనాదము దానికిఁదోడుఁ బాంచజన్య దేవదత్తంబులు వినంబడియెనాశంకలన్నియుఁ దీరె. రమ్మపోయి యామొనఁజూచి కొందము.

దృష్ట— చిత్తము.

(నిష్క్రమింతురు)

2వ రంగము.

ప్ర) దేశము రణభూమి—

ప్ర) వేశము పూర్వోక్త భటుల్ వరు

1వ భ— బావా ! నీకుమగలెందలు ?

2వ భ— నాకు నీకుఁగలిపి ముఁదొక్కఁడేమగఁడు .

1వ భ— తరువాత ?

2వ భ— ఇప్పుడంతా వెరసి ముగ్గురు.

1వ భ— క్రొత్తమగని ప్రచారమెట్లున్నది ?

2వ భ— క్రొత్తమగనివలెనే యున్నది.

1వ భ— అనఁగ ?

2వ భ— అనఁగ నేమిటి ? యిద్ద రుమగల ద్రోసిరాజుజేసివచ్చిన మగని కలపులకు గొక్కురు మనుటకును వీలుండదుకదా ! అందుననితెఱుఁగి కొంచెము సురే కారమెక్కువ పడునట్లు చర్చరక్త నేవాఁడు. పేరేఁగఁ గొట్టుటకు సిద్ధముగా నున్నాఁడు (పరికించి) కాంచుమిదివఱకే కర్ణుని ముహూర్తము నభి శ్చితములకు బదులు బాణక్షతములఁ జేయనోర్వలేక పాటివచ్చియు మఱి లఁజచ్చినట్లుపోయి కలియుచున్నాఁడు.

1వ భ— ఔనాను అది నేకాండ నేలేదు (పరికించి) కనుంగొనుమా మూఁఢ ముక్కో థనునిదన న్నేహితుని పాట్లఁజూడలేక తమ్ములకుఁ జేయించి యేమియో వక్కాణించుచున్నాఁడు.

గీ॥ ఓరి, శత్రుఁజయముదే * హుండయోరి

సాదుతమ్ములార ! యినజు * మీఁదనినిల

జుండటల ఘోరశరముల * జాండమర

నేయునుండఁ జూచెదలేల * యేగుఁడిపుడ ॥

15

2వ భ— బావా ! చూచితివా యన్నచెప్పిన చొప్పునఁ బోయినమన శత్రుంజ యాదినురుకునూరుల పొల్లున ప్తవిశిఖహాతిచే. వారితలలు క్రిందవొల్లు చున్నవి.

1వ భ— అయ్యయ్యో భీముని రధ్యములు నేలఁగూలినవి ఇంక నేమున్నది

2వ భ— చూడమేవో భీముఁడుగ్రుఁడై వ్యాఘ్రముఁబోలి పాత్రుచ్చుచున్నాఁడు

(తెరగో)

ఓహోరి ముష్టాత్మా

గీ॥ కాంచమిప్పడెలేఖలో • కంబుగందు

వోతివాక్పూర | కర్ణనీ • వారుబెదర

(మఃకయొకగొంతుతో) ఓహోరి తిండిపోతా !

బెదరుటకు నేనుగానలో • బెరుగలేదు

ఆకులలములుదెనుచునే • నడలలేదు ॥

16

2వ భ— ఆహా ! భీమసేనుడుగ్రుడ్డై సమగ్రముగా నారిలాగి తనభుజశక్తిదెలి
యునట్టి లోకఘనశక్తి కర్ణునిపై వ్రేచెను.

1వ భ— భయములేదులే ! కర్ణుడద్దానిమధ్యనే నఱకినాడు. అయ్యయ్యో మన
ఘనుకొనునంతలో వృకోదరుడడరి యజ్ఞడుడైన సూతజుపైనురుకుటయు
నానాడు భీరువైకేతనపుబల్లక్రింద నొరగుటయు భీముడద్దాని నెఱుం
గక క్రిందకురుకుటయుఁ గర్ణుడుఁదోడనే బాణములేయ మొదలిడుటయు
నయ్యో ! జూడుము.

1వ భ— బావా ! చూడుము పాపము.

గీ॥ తన్నుఁగాపాడుకొనుటకై • తగినయాయు

ధంబులేక యర్జునుచేత • దళితమాగ

జములఁజేబట్టిశరముల • జచుపుచుండె

మోసములుజేయు సూతాధ • ముండుజెలఁగ ॥

17

2వ భ— నారాయణ ! నారాయణ ! చుట్టుపట్టులనున్న పీనుంగుతిట్టలపై మాయ
మైన బాణజాల నోర్వలేక మఱుగు వెదకుచున్న యావృకోదరుఁజూచి
ననబ్బబ్బ నాకడుపు చెఱువగుచున్నది.

1వ భ— బావా ! బావా ! అయ్యయ్యో ! ఏమిచెప్పుదును.

గీ॥ చేయునదిలేకభిన్నుడై • సిగ్గువాడమి

మఱుగుజేరినభీముని • మొఱకుడగుచు

ఘింటికొలనుబొట్టను • నంటఁబొడిచి

ఫల్కుచున్నాడు కర్ణుడు • కుల్కియ్యదిగో ! ॥

(గెరలా)

భీమా ! తిండిపోతా !

ఆ॥ వె॥ ఓరి ! తిండిపోత • పోరేలరానీకు

నిల్లుజేరికుడువు • మొత్తయైన

కన్నుగానకీవు • కదచంబులోమము

బోటివారిజేరు • టేటిబుద్ధి ? ॥

19

మఱియు

చ॥ వనములయందు నాకులును • బండ్లనుదించు మెలంగలేకయీ

రణమహిళలవచ్చితిరి • రాచగునేయిటుసిగ్గులేక; మీ

వనితపరాభవింపబడి • బాగుగనున్నదె ? ధర్మజుండుయా

0

గనియమముల్చెలంగినుభి • గా ? నరుడున్ బురుషత్వమందెనే? ॥ 2

2వ భ— ఛీ ఛీ వీనిబ్రతుకుగాల సిగ్గులేని యూరకుక్కచలెతోకముడిచి ముమాత్ర
రుఁ బాటయెకాక ముసలిముండయైన జేయనేరని పనిజేసి మోసపు
చ్చి తుచ్చపువిజయ మొందితినిగదాయని విజ్ఞవీగుచునెట్లు మాట్లాడినాడో
దుర్మార్గుడు. వీనికర్జునిచే నింతకింహయున్నది. చూడుము (పరికించి)
హాయి హాయి నేనని నట్లయ్యెదది ! చూచితివా !

గీ॥ దూరముననుండికర్జుని • త్రుళ్లుజూచి

ఘెళ్ళుమని బాణమొక్కటి • వింటదొడిగి

గొల్లటంచునురారాజు • గొలనెట్టు

జొల్లనేసెను గర్జునా • గొల్లజలర ॥

12

2వ భ— మనభీముడేడి పాపము.

1వ భ— తనసారథి విశోకుడు తెచ్చిన తేరెక్కి మజలఁ గర్జునపై బడిభావజని
తకోపానలము జల్లారునట్లు బెట్టిదములగు ప్రదరములఁ బుంభానుపుంభము
గాఁబఱపుచున్నాడు.

2వ భ.— రారమ్మ మనపాలటికొక్క బాణము చాలును.

1వ భ— సరేపద . పద .

నిష్క్రమణము.

(తోడనే కృష్ణార్జునులు రథారూఢులై ప్రవేశింతురు.)

అర్జు— (సందేహ సూచకముగా) బావా సాత్యకి పరాభవంబున నాకుగడుంగడు జింతదొంతరెక్కుచున్నది. నేజేసినయాయధర్మముగూడ నాకేదియోసంశయము గలుగఁ జేయుచున్నది.

కృష్ణ— నీచేసిన యధర్మమేమిటి ?

అర్జు— పరుడగు సాత్యకితోఁ బోరుచున్న భూశ్రవుని భుజాదండ మూరకన అకుటయే యధర్మముకాదా ?

కృష్ణ— బాగు బాగు యీలాగు నుండవలె ధర్మము.

ఆ॥ వె॥ నీదున్నేహితుండు • నిర్మలశిష్యుండు ।

సాత్యకిని నతండు • చంపనుండ

వానిభుజమునటుక • దానినధర్మమ

టంచుఁబల్కుచుంటి • నహహసివు ॥

22

చ॥ పలువురు జుట్టుముట్టిపసి • వానిరధంబుఁ బడంగఁజేసితు

ల్వలవెనుకేగివిల్తునిమి • ప్రాణముదీసిన ధగ్ధమేకదా ?

పలవురతోరణంబెసలు పక్షశ్రమ మొందితుదన్ బరాభవం

బులుబడుచట్టి న్నేహితునిఁ • బ్రోవనధర్మమే ? ధర్మవేత్తవా॥ 23

ఈధర్మ సూక్ష్మమింటిపద్ద సావకాశులమై యోచించుకొనవచ్చును

గాని ముందుజరుగఁబోవు కార్యమాలోచింపుము. యేలయనిన

శు॥ రవియుజాలగవ్రాలఁజొచ్చెనిటసం • గ్రామంబునున్ ఘోరమ

య్యెవిరోధుల్ చలమొప్పనిల్చిరయయో • యెట్లొక నామప్తసైం

ధవునిన్ గూల్తువా ?

అర్జు— కంటికిన్ గనఁగనై • నన్ జంపుదున్ గానిహో

బవరంబునఁజంపు టెట్లికనుసం • ప్రాప్తించునోచెప్పుమా ॥

24

కృష్ణ— [చిటుగువుతో] కానియ్య నాచాకచక్రము గొంచెముజూతువుగాక

[అంత నాకాశంబంతయుఁ జీకటులగును]

అర్జు— మహాత్మా యడేమి యిట్లంధకౌరమైనది.

కృష్ణ— [చిటుఁపుతో] మతేమితేచు

గీ॥ నాదుచాకచక్యంబుఁగఁ ♦ నంగఁజేయ
 మాయలఁడనుగాననీ ♦ మాయబన్ని
 తపనుగప్పితి నందుచేఁ ♦ దమము పెఱిగె
 సంద్యవేశనితోఁచుఁగఁ ♦ సైంధవునకు ॥
 కావుననికఁద్వరలో వానితలనటువ ప్రయత్నించుము.

25

(తెరలో)

గీ॥ సూర్యుడల్లదెయస్తాదిఁ ♦ జొరఁగఁబోయె
 సైంధవుని ప్రాణములఁబోవ ♦ సమయమిదియె
 యొక్కతృటిలోన నర్జునుం ♦ డుచ్చరించు
 పృజ్జలెల్లను వ్యర్థమాఁ ♦ బదిలవడుడు ॥

26

కృష్ణ— (ఆతురముతో) అర్జునా ! యర్జునా !

గీ॥ తపనుఁడిప్పుడువేగమ ♦ స్తమయమందె
 నంచువేడ్కతోఁబడమర ♦ నరయుచున్న
 సైంధవుడదేకనంబడు ♦ శంకలేల ?

శిరసునటుకఁగాఁదగుగురు ♦ శరమువిడుచు ॥

27

అర్జు— మహానుభావా ! కానవచ్చుచున్నాఁడు. (బాణము సంధించిభక్తితో)
 మ॥ ఐరబాణంబ ! త్వరనొరిపునొరణములతోఁ బల్కుకనన్మెచ్చగా
 సరిగాఁదెల్పఁగఁజేసిరమ్మిటకు నీ ♦ శక్తివిడంబించుచున్
]అనిబాణమేయగానే]

కృష్ణ— [అత్యాతురముతో]

ధరపై నాతనిమస్తకంబుపడఁగాఁ ♦ దప్పొనునీవయ్యదం
 బరమందాడఁగ జేయుమిప్పుడుభవ ♦ ద్బాణప్రయోగంబునన్ ॥

28

అర్జు— మహానుభావా ! దమయాజ్ఞ శిరసావహించుచున్నాను.
 (అనిబాణమేయ శిరసుదివికేగి యక్కడనతని బాణకలన నాడుచుండును)

అర్జు— కృష్ణాపటికివంత

కృష్ణ— మఱిమియులేదు. యాతనితండ్రి యాతని మస్తకమునేల బడ్డవేచినవా
 మూర్ధము వేయునొక్కలగునట్లు శపించెను. కావున నిద్దానిఁబాశఁ

ముచే వానిచేతిలోననే పడునట్లు చేయుము. వానిపటము వానినెత్తిని
గొట్టినట్లుగును.

అర్జు— (అబ్బురముతో) ఆతఁడివ్వు డెక్కడనున్నాఁడు ?

కృష్ణ— కురుక్షేత్రమున సంజవార్చుచున్నాఁడు.

అర్జు— అటైనసరే ! [అనిపాశుపతము పంధించి]

గీ॥ శంకరునిచేతమెలఁగున • స్త్రీంబులనీవు

నాపయినిదయఁగల్గిక్ష • ఇంబులోన

నీశిరమ్మును వానిపి • తృకరమంద

పడఁగవైచుముజేయుదు • వందనములు ॥

29

[అనిబాణమేయ శరమెగిరిపోవును]

[అంతఁదెరలో]

క॥ ఎక్కడనుండియొ యీశిర

మక్కజముగ వృద్ధతపసి • హస్తమునఁబడెన్

వెక్కసమైయిలఁదోచిన

వ్రక్కలయెన్ వానిశిరము • రారండయ్యో ॥

30

కృష్ణ— [అమితానందముతో నర్జునుఁ గొఁగలించుకొని]

చ॥ గెలిచితిమింకనందరును • భింపనిలింపులకింపునింపునీ

బలముదిగతదంతురిత • పాండురకీర్తి విరాజితంబయెన్

బలతిపు నూన ! సత్యపరి • పాలన భీకరశత్రుఁడోషణా

యిలఁగలరే ! భవద్విశిఖ • బృందమునన్ బడకుండువారహా ! ॥ 31

అర్జు— [చిటునవ్వుతో] బావా ! ఆత్మస్తుతిఁజేసుకొనెదవేల ?

కృష్ణ— ఆత్మస్తుతి యెక్కడదిక్కడ ?

అర్జు— ఆత్మస్తుతికాదా ? చుక్కానిఁ ద్రిప్పవాఁడేపడవ బాగుగ నడచిన దన
నెట్లుండునో యట్లుకాదా ? పోనియిదియే నాప్రజ్ఞయనిన నీకునాకుభేద
ము లేనప్పుడది యాత్మస్తుతికాదా ?

కృష్ణ— ఇదియే నీయాత్మస్తుతి ? నాసంతోషముపట్టఁజాలక యట్లంటిని. నీవనిన
ట్లోడకుండ వలసినవిన్నియు లేకపోయినఁజుక్కాని యేమిచేయఁగలము.

అర్జునా ! ఇప్పటికి మనమనుకొన్నవన్నియు సిద్ధించినవి. ఇక మనకేమైన
కోర్కూలున్నవా ?

అర్జు — మహానుభావా ! కోర్కూలేటికి ? అయినను గోరుమని సాక్షాద్భగవంతు
డెయిడుగనూరకుండరాదుకావున.

— మంగళమహాశ్రీవృత్తము. —

ఏగృహము జూచినమ • హీస్థలిని సంపదల • శంతయువిరాజిలుచునుండన్
ద్యాగమును భోగమును • ధర్మముదమంతనెస • దావసుధవర్తిలుచురాగన్
రోగరహితుండయిన • రుండుసతముకొదనని • రూపితములైనపనులన్
ర్వాగమహితుండయిమె • లంగఁగవిరాజులుతి • రంబురహితోజైలఁగుగాతన్ || 32
కృష్ణు — తథాస్తు. తథాస్తు-

(నిష్క్రమణము)

గద్య.

శ్రీమద్ధాడేపల్లికంఠ సల్లలిత పల్లవి తమల్లికా వల్లరీశుల్ల కుసుమానుపమాన
పవిత్ర భారద్వాజస గోత్రా సమానానుభవైక బ్రహ్మవిద్యాధురం
ధర వెంకట శాస్త్రిపుత్ర మిత్రానందదాయసు జనవిధేయమార్య
నారాయణాభిధేయ విరచిత సైంధవార్జున నామ

నాటకము పంచమాంకము.

క్రీ ర న లు.

(1) 5-14 నకులుడు—కరహరిప్రియరాగం—రూపకతాళం

పట్టిగుణముల పెట్టిబలమున • జెట్టియభిమన్యుండిలన్
 గట్టిగను యీపద్మవ్యూహము • గుట్టెరింగిన వాడగున్ || ప ||
 గట్టులుకయీ వీరులురువడి • ముట్టడింగొనదావడిన్
 గుట్టుచెడి బడబాణతతులను | గొట్టకనుమానందొగిన్ || ప ||
 యిట్టిదిట్టరి యీజగంబున | బుట్టడని నేనెరుగుదున్
 బట్టియని సందియము నొందక | బంపుధర్మజవానికిన్ || ప ||
 యిపుడు వీనిబంపకుండిన | నీల్లుమనమోహర మొగిన్
 రిపులతోద్రోణుండు నేడికృపుడు | వడిదురపిల్లగాన్ ||

(2) 7-28 అభిమన్యుడు—బలహంసరాగం—ఆదితాళం.

సెలవునింఘ్న రిపులబట్టిచెండివేసెదన్ | నిలువనీకకారవులను నలమివంచెదన్ || సె
 తులువలైన వీరవరుల నిలనుగలిపెదన్ | బలురధికులు నడల బాహుబలముజూ
 పెదన్ || సె
 బలుసేనల బాణవహ్ని బాలుచేసెదన్ | దిటవునెరపి కీర్తినిలనుదేజరిల్లెదన్ || సె

(3) 16-5 దుర్యోధనుడు—మలయమారుతం—ఏకతాళం

రక్షింపు రక్షింపుమా | గురుదేవ | ర || యీబాలుని బారినిజేరీసెపలేము || ర ||
 చండమార్తాండుడనన్ | నిండువేడి మీతోనిండివెలిరగెడి || ర ||
 మాక్షికములగిని | వీక్షించి మగ్గిన విధమాయెమంమింక || ర ||

(4) 24-6 భీముడు—యమునారాగం—అదితాళం

అకనిన్ను బాళి బ్రతుకంగజాలానాదు | బారబ్ధమిటులామెగా | అహ నాయన్నా || బా
 చినాపూర్వసంచితా మెల్లానింన్నె | ధృంచిదాపురామాయెగా | అహ || దృ ||

కరుబున్న నేలీ ఈశిరులుంన్న నేలనిన్ కరముగూడాకయున్నను॥ అహ॥ క॥
బరులెందరుంన్న నేమి ఫలమునీవులేకున్న పాపచిత్తుడనైతిగా॥ అహ॥ పా॥

(5) 28-5 అజనుడు—అసావేరి—అటతాళం

యేమనిసైతు నావిధి॥యె॥ ప్రేమనునినుబెంచి పెద్దనగుదువని పెండ్లిజేసి నేనుంటిగా
అహనాయన్నా॥ యేమి॥

బలుపురముమేముండి పాపమనాకానింన్నా॥ పాపులపాలద్రోసితి॥ అహ॥ యె॥
బారుడేటికిపద్మకంధము మొహరించే॥ పరగనేనులేకుండగా॥ ఆ॥
బలుపురునోకాటిగాఁ బాలునిబట్టిజంపా॥ బాపమనగా తగదె॥ ఆ॥ యె॥

(6) 29-24 అజనుడు—అమీరుకళ్యాణి—అటతాళం

పాపియగు సైంధవునిరేపే॥ బట్టిపృంచెదజూడుదీ పాపమనకయ పాపిశంకరు
ప్రాపుజేరిన వీడికన్॥ పా॥
యినుడు హస్తాచలమునందున నింపుమీరుచునుండగన్॥ దాపునను కణాదియోధులు
ధైర్యమునగాపాడగన్॥ పా॥
దుష్టులగుదుర్యోధనాడుల॥ దులువదనములు బలువడిన్ బరువువడయజనుడువీడన
బట్టి జంపిన దుష్టునిన్॥ సా॥

(7) 38-9 సుభద్ర—శ్యామరాగం—ఆదితాళం

కన్నకూన నిన్నుబాళి కనలుదానరా॥ నావిన్నపంబు నీదుచెవుల॥ వినవదేమిరా॥ క॥
యవ్వయవ్వయసుచువెంట॥ నాడనెవరురా॥ దవ్వునేయనిముసమైన దాళలేనురా॥ క॥
తండ్రిసుద్దుదీరదివిది॥ దయనుబలుకరా॥ కన్నదాన నెటులకఠిన॥ ఖర్మమోర్తురా॥ క॥
నీవులేని సంపదలిల నిలువనేలరా॥ బాబుమాలిధాతగతిని॥ బాడుచేసెరా॥ క॥

(8) 37-29 చారుడు—బలహంసరాగం—ఆదితాళం

పారీపోవగాసాగే॥ ఆమందుడు డెందము గందగుంచును॥ పా॥
కన్నులనీరులూలుకా॥ గన్నదమవార॥ లెన్నోనింద్యములు బలుకా॥

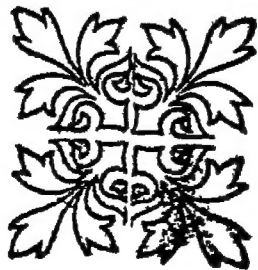
భిన్నుడైనలవంచి | సన్నసంన్నా నేనురువడి || బా ||
 కర్ణుడాదిగానగగా | గురుక్మపాశల్యలెన్నో గతులాగోణుగా |
 ఒన్నుగామేన బ్రాణమున్నా జాలుననుచు || బా ||
 రారాజు బైబట్టుక | నిలువరయ్యో తులువాయనుచు ఓట్టగా |
 బలుకాక నీవన్న బలుకులకేవాడు || బా ||

(9) 71-12 కృష్ణుడు—జంజూటిరాగం—ఆదితాళం

దునుమసమయామిదె | ఆ | పాపియానేంధావు బట్టిదిట్టమాలై || దు ||
 యినుడుగ్గంకేనానుచు నాదగుమాయ యనిగానకను బొంగుచూ |
 యికోననిలచీ యాననమెత్తుచుంన్నాడు || దు ||
 వంతలుదీరగను | యాశత్యడు | సంతామునోదగను | నెంత్రావేగరమున |
 దృంతువోగాంతును || దు || ౨ ||
 కురురాజు జింతిల్లగా యాకర్ణాదులు | వడిగంపింపగా |
 బరువడియారాజు | దలనీడబడకుండ || దు || ౩ ||

(10) అందరు—మంగళకాళికరాగం—రూపకం

మంగళమిదె మంగళాంగునకు | కమా | యంగానాపతికినీ లాంగునకు శుభ || మం ||
 కృష్ణునకును | రిపుజిష్ణునకు | వర్ధిష్ణునకును యాదివిష్ణునకు శుభ || మం || మం || ౧ ||
 నైంధవాజుకాన నాట్యసాక్ష్యునకు | సాధుపక్షాతక్షణ విచక్షునకు శుభ || మం ||

సౌందర్యతిలక-రెండవభాగములు

ములు

	1	0	హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము		
హేమలత	0	8	(శతకంకః)	0	8
అహల్యాబాయి	0	8	కవిరాజమనోరంజనం	0	8
మహాపురుషుల జీవితములు - మొద			జై మిశిభారతము	0	10
(టిభాగం	0	12	సుదక్షిణాపరిణయం	0	10
డిటా రెండవభాగము	0	10	చమత్కారమంజరి	0	4
రాజస్థానకథావళి	0	12	ప్రబోధచంద్రోదయం		0 1/2
డిటా రెండవభాగము	0	12	నై జయంతీవిలాసము	0	6
వినోదములు మొదటిభాగం	0	4	దశావతారచరిత్ర	1	0
డిటా రెండవభాగము	0	4	విజయ: లాసము	0	6
వీరబలవినోదములు	0	6	రశికజనమనోరంజనం	0	6
అబలాసచ్చరిత్రముల	1	0	విజయచక్రచంద్రోదయం	0	6
కృష్ణదేవరాయచరిత్ర	1	4	ఆముక్తమాల్యద సతీక	2	8
గృహకల్లోపనివారణ	0	8	శృంగారనైషధం	0	6
పద్య కావ్యములు.			కళాపూర్వోదయం	1	8
వరాహపురాణము	1	0	సరసభూపాలయం	0	8
మార్కండేయపురాణము	1	4	ఆంధ్రభాషామౌళికం	0	2
పశ్చిమపురాణము ఉత్తరఖండం			అష్టకవీయం	0	12
	1	4	సులక్షణసారం	0	8
భోజ రాజీయము	1	0	నీలానుందరీపరిణయం	0	4
ఉత్తరహరివంశము	1	4	సుబ్రహ్మణ్యచరిత్ర	0	10
మొల్ల రామాయము	0	8	శశిరేఖపద్యం	0	4
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నం	0	8	శ్రీనాథునివీధినాటకం	0	1
రాజశేఖరచరిత్ర	0	8	చిత్రరఘునము	1	0

జామాలు.

గియోసాభ్యాసం	0	8	చంద్రగుప్త		12
కృష్ణయోదనము	0	8	విచిత్రబిల్వాణీయం	0	8
సాంజాతాపహరణం	0	8	పాండవజననము	0	9
సుగుణమణి	0	8	పాండవప్రవాసం	0	12
చంద్రకాంత	0	8	పాండవవిజయం	0	12
సంగీతశశిరేఖ	0	8	పాండవఅశ్వమేధం	0	12
అభినవరాఘవము	0	8	పాండవఉద్యోగం	0	12
హస్తినాపురం	0	8	పాండవజ్ఞాతవాసం	0	6
ఉషాపరిణయం	0	8	నర్మదాపురుకుత్సీయం	0	12
మలీల	0	8	సారంగధర	0	8
వీష్ణునారాయణరావువధ	0	8	ప్రచండచాణక్యం	0	12
జయంతజయపాల	0	6	విప్రనారాయణచరిత్ర	0	12
అభిజ్ఞాన శాకుంతలము	1	0	విజయరాఘవము	1	0
వేణీసంహారం	0	14½	వనవాసరాఘవము	0	12
మల్లికామారుతం	0	14	కుశలవనాటకము	0	12
ప్రబోధచంద్రోదయం	0	10	సంగీత సత్యహరిశ్చంద్ర	0	12
ద్రాపదీస్వయంవరం	0	8	ఎరూఢినీవిలాసము	0	10
సంగీతపాశుపతార్జునం	0	8	చిత్రనళీయం	1	4
సంగీతసైంధవాద్వజం	0	8	విషాదసారంగధర	1	2
హరిశ్చంద్ర	0	8	చంద్రమతీపరిణయం	0	8
కలభాషిణి	0	12	సంగీతసావిత్రి	0	4
బాబ్బిలియన్దం	0	12	దక్షిణగోగ్రహణం	0	4
గులాబకావళి	0	13	రత్నావళి	0	6
కయచంద్రచంద్రరేఖావిజయం			ప్రహ్లాద	0	4

[0 12

వలయువారీక్రింది యద్రస్సునకు దరఖాస్తులు పంపవలెను.

కర్తా అచ్చయ్య బుక్కు సెల్లరు,

రాజమండ్రి.